

VÝTVARNÝ SALÓN ZPMP 2022

26. ročník súťažnej prehliadky
výtvarných prác ľudí
s mentálnym postihnutím
hlavná téma: **Sen o mieri**

Výstava potrvá:
14. 10. 2022 — 31. 10. 2022
otváracie hodiny: po/ut/pia 8.00 – 16.00
streda 9.00 — 17.00
štvrtok je nestránkový deň
vstup je bezbariérový

Organizátor:
Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím
v Slovenskej republike, r. s. p., Alstrova 153, 831 06 Bratislava
www.zpmpvsr.sk, zpmpvsr@zpmpvsr.sk, tel.: 02/63814968
a
ATHÉNA, o. z., Klakočova 741, 981 01 Hnúšťa
www.dedeso.sk, ozathena@centrum.sk, tel.: 0914 201361

INFORMÁCIE ZPMP v SR ^{3-4/2022}

Združenie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím v SR

Ceny Výtvarného salóna 2022

GRAND PRIX

• Grgáčová Jana: Divé maky, DSS Hestia, Jesenského 12, 902 01 Pezinok

Cena za stvárnenie témy: Sen o mieri

• Vosátka Lukáš: Sen o mieri, Autistické centrum Andreas n. o., Galandova 7, 811 06 Bratislava

Cena za kolektívnu prácu

• L. Čierniková, L. Hanusová, M. Žáčiková, P. Žingor: Všetko, čo mám rád, DSS Méta, Palkoviča 1, 036 01 Martin

Cena za keramikú

• Ťažárová Lucia: Anjel, ktorý všetko vidí, CSS Javorinská 7a, 811 03 Bratislava

Ceny pre jednotlivcov

- Koleda Jaroslav: Taneč farieb a vetra na lúke, DSS Slotinka, Haličská cesta 9 A, 984 01 Lučenec
- Delemanová Erika: Šťastná rodina v mieri, Špeciálna základná škola, Rovníková 11, 040 12 Košice
- Dunková Patrícia: Som rada, že žijem v mieri, Spojená škola, Kostolné námestie 28, 060 01 Kežmarok
- Szomolaiová Alžbeta: Mój sen o mieri, CSS Rahov 27, 906 04 Rahov
- Szép Adam: Všačnosť za mier, SZŠ Ádorská 35, 929 01 Dunajská Streda
- Kubička Tomáš: My nemusíme snívať o mieri, Praktická škola, Valova 40, 921 01 Piešťany
- Lakatos Azmandó: Mier na zemi = šťastie v našich srdciach, SZŠ s VJM, Košícká 8, 945 01 Komárno

- Hrotáková Michaela: Krtka a kamaráti, DSS Úsvit, ě. 162, 916 16 Kraňé
- Čechová Natália: Mier – to je moja rodina, Spojená škola internátna, Úzka 2, 971 01 Prievidza
- Vargová Katarína: Kvety radosti a bolesti, Nezábudka – združenie Senec, Turziarska 8 A, 903 01 Senec
- Jurčák Marcel: Zátišie, DSS a ZpS Námestie A, Dubčeka 270/2, 072 22 Strážske
- Sýkzová Janka: SEN O MIERI, AZPP Bezučova 1330/55, 911 01 Trenčín
- Košťálová Darina: Mierový svet, ZSS Pod hradom, Plavecké Podhradie 19, 906 36
- Brezníková Zuzana: Preremena, DSS pre deti a dospelých KAMPINO, Haanova 36-38, 851 01 Bratislava
- Karová Kristína: Mój kamarát, konštruktér, Impulz, ZPMP v Petržalke, Turziarska 10, 851 07 Bratislava
- Dullová Andrea: Veselé mesto, Impulz, ZPMP v Petržalke, Turziarska 10, 851 01 Bratislava
- Tomčová Anna: Lunapark, Dosoš n. o., Michalovská 73, 073 01 Sobrance
- Hučka Martin: Emócie, ZPMP v NZ, Pod kopcom 75, 940 02 Nové Zámky
- Boskovič Lukáš: Gitara, Centrum sociálnych služieb prof. Karola Matulaya, Lipského 13, 841 01 Bratislava
- Machová Beátka: Život v mieri, CLAUDIANUM n. o., Štúrova 2386/ 34 B, 900 01 Modra
- Horváth Peter: Západ slnka pri mori, Závadská 4, 831 06 Bratislava
- Križanová Slávka: Mier, Denný stacionár Naše stacko, Kolínčikova 45 A, 917 01 Trnava

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

téma:
**ODĽAHČOVACIA
SLUŽBA**

Objednávka INFORMÁCIÍ ZPMP na rok 2023

Milí čitatelia,

aj v roku 2023 si môžete objednať časopis **Informácie ZPMP v SR**. Ak máte záujem, vyplňte túto objednávku a zašlite nám ju na adresu: **Republiková centrála ZPMP v SR, Alstrova 6073/153, 831 06 Bratislava**. Dobrovoľný príspevok je 12 €. Ďakujeme!

Závazne si objednávam časopis **Informácie ZPMP v SR** na rok 2023

Meno, priezvisko:

Adresa (telefónne číslo):

Číslo mi posielajte na adresu (iba ak sa líši):

Objednávam si viac výtlačkov (napíšte počet)

Dátum a podpis objednávateľa

Dobrovoľný príspevok možno uhradiť: prevodom na účet

poukážkou typu U na pošte

Číslo účtu: **SK46 0900 0000 005147838548** / Variabilný symbol: **60423**

Vianočná párty

November a December 2022

Zorganizujte event roka v priestoroch nášho hotela a reštaurácie.

Radi vám pripravíme ponuku na mieru!

bivio@bivio.sk
0951 490 715

www.bivio.sk

OCHUTNAJTE NAŠE RAŇAJKY PRE FIRMY

KONTAKT
0951 490 715

MENU NA MIERU - OD CHUŤOVIEK PO DEZERTY
Privezieme až k Vám a Vy sa nemusíte o nič starať!
bivio@bivio.sk
www.bivio.sk

ĎAKUJEME SPOLUPRACOVNÍKOM A PARTNEROM NAŠICH PROJEKTOV

Úvodník

- 2 // Mgr. Marián Horanič

Téma: Odľahčovacia služba

- 4 • Potreby rodín a odľahčovacia služba // PhDr. Iveta Mišová, Mgr. Marián Horanič
7 • Čo je to odľahčovacia služba a čo chceme, aby bola? // Jana Lowinski
10 • Optimalizácia procesu poskytovania odľahčovacej služby na Slovensku a príklad dobrej praxe z Nitry // PhDr. Anna Laurinec Šmehilová, PhD.
13 • Aké sú zámery a ciele SocioFóra v odľahčovacej službe // Mgr. Lýdia Brichtová, PhD., Mgr. Mária Machajdíkova

15 Farby života

Zamestnávanie

- 23 • Sme tu a chceme pracovať
Radničkine trhy opäť ukázali, čo všetko dokážu ľudia so zdravotným znevýhodnením // Mgr. Zuzana Majerčíková

Rozhovor

- 26 • 10 otázok pre... Juraja Medvedza // Mgr. Mária Baláž Gyuránová

Terapie

- 28 • Horses Heal: Keď kone liečia // Mgr. Mária Baláž Gyuránová

Sociálne služby

- 29 • Aby otázky nezostávali bez odpovedí // Mgr. Juraj Marendiak

Kultúra

- 31 • Máme svetových tanečníkov. V Belgicku vyzbierali všetky medaily // Mgr. Zuzana Majerčíková
32 • Festival zo srdca // Mgr. Michal Kralovič
33 • Výstava zOBRAŽenia // Mgr. Michal Kralovič
34 • Výtvarný salón ZPMP // PhDr. Iveta Mišová

35 Správy z centrály

Informácie ZPMP v SR 3-4/2022 // Občasník // Vydalo: ZPMP v SR • Alstrova 6073/153 • 831 06 Bratislava // IČO 00683191
tel: 0905 709 557, 0917 641 595 // e-mail: zpmpvsr@zpmpvsr.sk

Dátum vydania: 18. 11. 2022 // Ročník vydania: 28 // Redakčne spracovali: PhDr. Iveta Mišová • Mgr. Rudolf Hauzer, MBA • Mgr. Ľubica Vyberalová
• Mgr. Mária Baláž Gyuránová • Mgr. Marián Horanič, // Redakčná rada: Elena Kopalová • PhDr. Iveta Mišová • Mgr. Magda Papánková
• Mgr. Ľubica Vyberalová • Mgr. Rudolf Hauzer, MBA • Mgr. Martina Jarolinová • Mgr. Marián Horanič • Mgr. Petra Hlavatá

Jazyková korektúra: Redigovanie, s. r. o. // foto: archív ZPMP v SR, archív Peter Vranský, Mgr. Erich Forgáč, Mgr. Michal Kralovič,
Mgr. Zuzana Majerčíková, TK Danube, Juraj Medvedz, ZPMP Stropkov, OZ Horses Heal

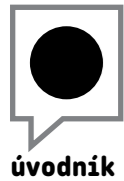
Grafický dizajn: Zuzana Chmelová // Tlač: POLYGRAFICKÉ CENTRUM // www.polygrafcentrum.sk

Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len s výhradným a predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa

Vychádza s finančnou podporou MPSVR SR // Objednávky zasielajte na adresu: ZPMP v SR • Alstrova 6073/153 • 831 06 Bratislava

Registované MK SR č. ev 629/08. Podávanie novinových zásielok povolené RP Bratislava, č. j. 1591/96-P z 10. 04. 1996.

Dobrovoľný príspevok 12 €.

úvodník

V posledných rokoch som si zvykol na to, že sa deje veľa vecí, ktoré zásadne ovplyvňujú fungovanie sveta. Nielen toho nášho, ale skutočne celého sveta, aj tých najvzdialenejších kútov, aké si vieme predstaviť.

A keď sa v súvislosti s týmito udalosťami objavili na verejnosti z môjho pohľadu zvláštne a neakceptovateľné vyjadrenia (bohužiaľ, zo strany politikov aj politické rozhodnutia), naučil som sa vysvetliť si to práve tým, že „žijeme divné časy“.

Napriek tomu, že tieto vyjadrenia a rozhodnutia mali za následok polarizáciu spoločnosti, neraz až narušenie rodinných a priateľských vzťahov, stále som akosi veril, že celé sa to utrasie a napraví. Bohužiaľ, mýlil som sa a nič sa nenapravilo. Skôr naopak.

Celé to vyvrcholilo šialenou udalosťou, keď boli zabití ľudia iba preto, že nezapadali do predstáv vraha o tom, ako by mali správni ľudia vyzeráť a správať sa. Preto, že boli iní ako väčšina populácie.

Čakal a veril som, že po tejto udalosti nastane bezpodmienečné odsúdenie nielen samotného skutku, ale aj pohnútok, ktoré k nemu viedli. Pretože bez toho, aby sme takéto pohnútky a ich ideový základ nielen odsúdili, ale v ideálnom prípade odsunuli do akejsi čiernej diery nášho myslenia, stále bude existovať možnosť, že sa niečo podobné zopakuje. Bohužiaľ, ani to sa nestalo a stretol som sa so zľahčovaním či dokonca snahou o ospravedlnenie tohto ohavného činu. A to ma veľmi znepokojuje.

Nedá mi totiž v tejto súvislosti nevidieť paralely s inými skupinami ľudí, ktorí sú možno tiež iní ako väčšina populácie. Áno, myslím na ľudí s mentálnym postihnutím. Na tých, ktorí by sa prípadnej agresii nevedeli brániť ani argumentačne ani fyzicky.

V období informačnej globalizácie je veľmi jednoduché stiahnuť na seba pozornosť davov (v horšom prípade ich aj presvedčiť o pravdivosti a rozumnosti našich názorov a ponúkaných riešení). A priazeň a nepriazeň davov je veľmi vrtkavá.

Veľmi ľahko sa preto môže stať, že ďalšími na rane budú tí, ktorí musia používať invalidný vozík, bielu palicu, alebo tí, ktorých intelekt nespĺňa naše predstavy o norme. (V histórii sa to už dialo. A nebuďme naivní, neverme, že snáď v tomto storočí sa to už nemôže stať.)

Preto si znovu a naplno začínam uvedomovať, že práve tí, ktorí musia bojovať o svoje miesto pod slnkom, by mali stáť neoblomne a presvedčivo na strane každého, kto je v podobnej situácii a musí zvädzať podobný boj.

Uvedomujem si, že nie každý so mnou bude súhlasiť. O to mi nakoniec ani nešlo (aj keď možno trochu dúfam). Ale veľmi by mali potešilo, keby sa každý zamyslel nad tým, či ľahostajnosť a nenávisť sú tými správnymi ingredienciami, ktoré urobia zo Slovenska skutočne príjemné a bezpečné miesto na život.

Želám veľa síl a odhodlania bojovať za krajší a (až sa to bojím napísať) farebnejší svet! Som presvedčený, že aj časopis, ktorý držíte v rukách, k tomu pomáha.

Mgr. Marián Horanič

ODĽAHČOVACIA SLUŽBA Úvod k téme

téma

Odlahčovacia služba patrí medzi tzv. podporné služby a má umožniť nevyhnutný odpočinok osobe, ktorá opatruje osobu s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len ŤZP). Je poskytovaná podľa § 54 zákona č. 448/2008 o sociálnych službách. Cieľom tejto služby je, aby si osoba, ktorá opatruje, udržala fyzické a duševné zdravie a zároveň je prevenciou jeho zhoršenia. Odlahčovacia služba má zabezpečiť starostlivosť o osobu s ťažkým zdravotným postihnutím počas obdobia, v ktorom daná osoba nemôže opatrovanie vykonávať.

Nárok na odlahčovaciu službu vzniká osobe opatrujúcej osobu s ŤZP, ktorá je na základe komplexného posudku vydaného príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny odkázaná na opatrovanie. Osobou, ktorá opatruje, môže byť podľa zákona o kompenzáciách manžel, manželka, rodič, náhradný rodič, súdom ustanovený opatrovník, dieťa, starý rodič, vnuk, vnučka, súrodenec, nevesta (aj ovdovená žena po synovi svokry alebo svokra), zať (aj ovdovený muž po dcére svokry alebo svokra), svokor, svokra, švagor, švagriná, neter, synovec fyzickej osoby s ŤZP alebo osoba, ktorá býva s osobou s ŤZP.

MPSVR SR má informácie o odlahčovacej službe zverejnené na svojej webovej stránke, zároveň sú na nej spracované odpovede na najčastejšie kladené otázky: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/faq/odlahcovacia-sluzba.pdf>

Na jednej strane máme zákon a tešíme sa, že na službu má nárok aspoň časť opatrovníkov, presnejšie povedané tí, ktorí opatrujú a poberajú príspevok na opatrovanie. Na druhej strane sú potreby rodín a tzv. neformálni opatrovatelia, rodičia, príbuzní, ktorí z rôznych dôvodov nepožiadali o takýto príspevok, ale opatrovanie vykonávajú.

Pokúsili sme sa s viacerými odborníkmi otvoriť niektoré otázky týkajúce sa odlahčovacej služby a načrtnúť možné riešenia problémov. Prinášame vám pohľad na potreby rodín, ktoré majú člena s mentálnym postihnutím. Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v uplynulých rokoch zrealizovalo dva prieskumy, v ktorých mapovalo potreby ľudí s mentálnym postihnutím a ich rodín. O niektorých zisteniach v článku informuje PhDr. Iveta Mišová.

Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením identifikovala problémy, s ktorými sa stretávajú mladé rodiny s deťmi a zároveň mapovala potreby tejto skupiny, článok spracovala Ing. Jana Lowinski.

K zámeru zdefinovať úskalia a možnosti sfunkčnenia odlahčovacej služby pre tých, ktorí ju potrebujú, zorganizovalo o. z. EFFETA – Stredisko sv. Františka Saleského na prelome rokov 2018 – 2019 odborný okrúhly stôl a spracovalo odbornú štúdiu. Optimalizácii procesu sa v článku venuje PhDr. Anna Laurinec Šmehilová, ktorá zároveň prináša príklad dobrej praxe mesta Nitra.

Nezávislá platforma Socioforum združujúca poskytovateľov sociálnych služieb, po zistení, že existujú určité problémy pri poskytovaní odlahčovacej služby, iniciovala niekoľko konzultácií a otvorila túto tému na konferencii Nezávislý život, ktorá sa konala 22. septembra v Bratislave. So zámermi a cieľmi Sociofóra v tejto oblasti vás oboznámi autorky článku PhDr. Lýdia Brichtová a Mgr. Mária Machajdíkova.

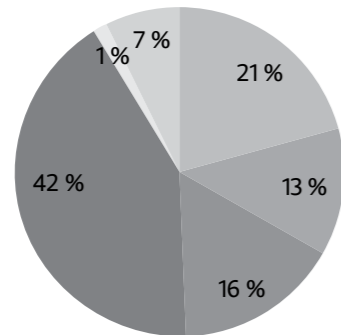
POTREBY RODÍN A ODLAĤOVACIA SLUŽBA

Počas prieskumov a diskusií realizovaných Združením na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike v rámci svojej siete medzi rodinami, čo majú člena s mentálnym postihnutím a v prieskumoch, ktoré združenie realizovalo, i s ďalšími partnermi v Bratislavskom samosprávnom kraji opakovane zaznievala potreba odľahčovacej služby pre rodiny. Každý rodič alebo opatrovník vie, aké náročné je starať sa o príbuzného niekoľko hodín denne (niekedy aj 24 h) bez možnosti vypnúť hlavu, telo, oddýchnuť si. Mnohí deklarovali, že sa ani neprihlásia na plánované zdravotné zákroky, lebo sa im nemá kto postarať o (často už dospelú) dcéru či syna.

Bývanie s rodinou s využívaním odľahčovacích služieb

- Bývanie s rodinou s využívaním odľahčovacích služieb
- Podporované bývanie
- DSS celoročný pobyt
- DSS týždenný pobyt
- Nevyjadrili sa
- Iné

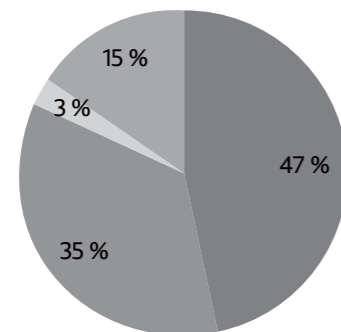

Do celoslovenského prieskumu potrieb v oblasti sociálnych služieb ľudí s mentálnym postihnutím, ktorí sú členmi v organizáciách ZPMP v SR, realizovaného v roku 2015 sa zapojilo 402 rodín. 80 % osôb s mentálnym postihnutím zapojených do prieskumu žilo v čase prieskumu s rodičmi, 13 % v domovoch sociálnych služieb celoročného typu, 3 % v zariadení podporovaného bývania, iná možnosť 4 %.

Na otázku, akú majú predstavu o budúcom bývaní sa vyše 42 % vyslovilo, že majú záujem o bývanie s rodinou s využívaním odľahčovacích služieb. 16 % respondentov by chcelo bývať v zariadení podporovaného bývania, 21 % prejavilo záujem o týždenný pobyt v domove sociálnych služieb s tým, že víkendy chcú tráviť v rodine a 13 % prejavilo záujem o bývanie v celoročnom domove sociálnych služieb (čo zodpovedá 13 % respondentov, ktorí aktuálne žijú v DSS celoročného typu).

O aké odľahčovacie služby by mali rodiny záujem

- Krátkodobé opatrovanie v prípade krízovej situácie rozsah
- Krátkodobé opatrovanie na zabezpečenie voľna, regenerácia rozsah
- Nevyjadrili sa
- Iné

Odpoveďou, o aké odľahčovacie služby by mali rodiny záujem, bolo krátkodobé opatrovanie v prípade krízovej situácie až 47 % opýtaných a krátkodobé opatrovanie na zabezpečenie voľna a regenerácie 35 %. Z celkovej počtu 402 rodín až 330 rodín by malo záujem odľahčovacie služby aspoň 2 týždne v roku.

Na dokreslenie výsledkov prieskumu ponúkame niekoľko autentických výpovedí rodičov:

- Chýba krátkodobé opatrovanie v prípade krízovej situácie (napr. hospitalizácia rodiča v nemocnici) a krátkodobé služby (asistencie?) na zabezpečenie voľnočasových aktivít, športového alebo kultúrneho využitia.

- *Mojou prioritou sa stalo, spokojný syn = spokojná mama. Nesnažím sa ho do niečoho tlačiť čo nechce, (agresivita) domov je pre neho bezpečie, uvítala by som opatrovanie v krízovej situácii, keď už sa musím zmieriť s tým, že regenerovať mi treba v pokluse.*
- *Všetko je krásne zvládnuteľné, pokiaľ žijú rodičia. Čo však potom, keď ostane sám?*
- *Je nedostatok služieb pre deti s ťažkým kombinovaným postihnutím a služby nie sú komplexné.*
- *Potrebuje kluby na regeneráciu a využitie osôb, voľno na aktivity a programy, kde by sa títo ľudia zabavili, spoznávali sa, mali program vo svojej komunite, aby mali plnohodnotný život so svojimi rovesníkmi s rovnakým alebo podobným hendikepom (šport, zábava, kultúra atď.)*
- *Na komunitu je v malých obciach málo klientov, aj preto chýbajú služby. V našom meste je asi 7 ľudí s Downovým syndrómom s vekovým rozpätím cca 6 – 50 rokov. Kto im pripraví aktivity primerané veku a reálnym potrebám? Kto pomôže odľahčiť rodiny?*
- *Moja dcéra má príspevok na osobnú asistenciu 40 hodín mesačne, ktorý má na voľnočasové aktivity. Vo zvyšnom čase pokrývam starostlivosť ja. Ak by som potrebovala ísť do nemocnice, tie hodiny nebudú stačiť ani na týždňovú asistenciu v prípade mojej neprítomnosti. Nárok na odľahčovaciu službu nemám. Prečo?*

Prieskum potrieb v Bratislavskom samosprávnom kraji realizovalo ZPMP v SR v spolupráci s Úradom BSK a Úradom splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti v roku 2018.

Cieľovou skupinou boli rodiny a samotní ľudia s mentálnym postihnutím. Do procesu mapovania sme zapojili mimovládne organizácie, ktoré buď zastupujú alebo sa venujú našej cieľovej skupine. Niektoré nám pomohli so šírením informácií a s distribúciou dotazníkov a pozvánok na stretnutia, ako napr. Spoločnosť Downovho syndrómu, UP Down, Spoločnosť Williamsovho syndrómu, členské organizácie ZPMP v SR, Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR a pod. Iné spolupracovali so ZPMP v SR intenzívnejšie počas celého obdobia, napr. Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením. Okrem mimovládnych organizácií

sme oslovili na spoluprácu spojené školy, špeciálne školy, škôlky, praktické školy, odborné učilištia, zariadenia sociálnych služieb, rôzne poradne, obce. Išlo nám o zapojenie čo najširšieho množstva ľudí, ktorých sa téma týka.

Prieskum sme robili jednak dotazníkovou formou a jednak rozhovormi na osobných stretnutiach s dospelými ľuďmi s mentálnym postihnutím a s rodinami. Dotazníky vyplnili 188 respondentov. Uskutočnilo sa 10 stretnutí s účasťou 120 rodičov, stretnutia a ich životné príbehy boli veľmi emocionálne a silné. Vďaka vytvoreniu priestoru, v ktorom mohli vyjadriť svoje potreby, sa mnoho z nich otvorilo a hovorilo o svojich najväčších strachoch, obavách, ale i nádeji pre svoje deti do budúcnosti. Mnohí rodičia odchádzali s pocitom, že po dlhom čase boli vypočutí a niekto sa zaujíma o ich potreby.

Väčšina ľudí s mentálnym postihnutím žije doma a využíva ambulantné formy sociálnych služieb (zariadenia sociálnych služieb, rehabilitačné strediská, špecializované zariadenia). Iba minimum ľudí s mentálnym postihnutím na území Bratislavského kraja žije v celoročných zariadeniach. Zároveň sa približne 70 % respondentov vyjadrilo, že služby sú geograficky dostupné, čo tiež považujeme za veľmi dobré. Trochu horšie to bolo s finančnou dostupnosťou služieb, keď sa 57 % respondentov vyjadrilo, že služby sú finančne dostupné a 22 % sa vyjadrilo, že si ich môžu dovoliť, iba ak sa zrieknu niečoho iného. 6 % respondentov sa vyjadrilo, že služby si dovoliť nemôžu vôbec. Vzhľadom na to, že sa prieskum realizoval v ekonomicky najslabšom regióne Slovenska,

môžeme sa oprávnene obávať, že najmä v oblasti finančnej dostupnosti služieb by boli výsledky v menej rozvinutých regiónoch Slovenska podstatne horšie.

Podstatnú časť dotazníka tvorili otázky týkajúce sa preferencií pri jednotlivých druhoch existujúcich sociálnych služieb. Pýtali sme sa na všetky druhy sociálnych služieb definované v zákone o sociálnych službách a boli sme zvedaví na to, koľko respondentov dané služby využíva, koľko o nich má či bude mať záujem a koľko o nich nemajú informácie. Pri odľahčovacej službe boli výsledky prieskumu pomerne jednoznačné. Až 95 % respondentov túto službu nikdy nevyužilo napriek tomu, že až 78 % opýtaných by chcelo mať možnosť ju využívať. Ako hlavný dôvod na využitie tejto služby (91 %) uviedli pomoc v krízových situáciách a na regeneráciu.

Na stručné zhrnutie výsledkov a výstupov dotazníkového prieskumu sme identifikovali tri, z nášho pohľadu najdôležitejšie potreby a trendy, ktoré budú v blízkej budúcnosti ovplyvňovať vývoj sociálnych služieb (nielen na území Bratislavského samosprávneho kraja):

1. Život mimo inštitúcie: Pre nás je veľmi potešujúcim zistením vyjadrenie väčšiny opýtaných, že nechcú, aby ich deti prežili život za bránami inštitúcií. Chcú, aby sa zvyšovala kapacita a sortiment komunitných služieb, ktoré umožňujú žiť život vo svojom prirodzenom prostredí. Tento fakt je dôležitý pre zriaďovateľov a prevádzkovateľov sociálnych služieb. Mali by sa totiž postupne preorientovať na služby, ktoré umožňujú ľuďom s mentálnym postihnutím bývať dlhodobo so svojou rodinou, v zariadení podporovaného bývania alebo vo vlastnom bývaní. To sa netýka iba priamej podpory takéhoto života, ale aj prípravy na takýto život, teda podpora samostatnosti a nezávislosti už v čase povinnej školskej dochádzky.

2. Ambulantné služby: Identifikované požiadavky hovoria jasne o tom, že je nevyhnutné podporovať rozvoj ambulantných služieb pre ľudí s mentálnym postihnutím. Ide o služby, ktoré budú zabezpečovať potreby v oblasti vzdelávania, rehabilitácie, prípravy na zamestnanie či voľného času. Tento typ služieb totiž umožňuje ľuďom s mentálnym postihnutím zotrvať vo svojom prirodzenom prostredí a pritom prežívať plnohodnotný život.

3. Odľahčovacia služba: Zriaďovatelia a poskytovatelia služieb by mali veľkú pozornosť obrátiť práve na túto službu. Existuje mnoho obetavých rodičov a celých rodín, ktoré sa rozhodli starať sa o svoje dieťa s mentálnym postihnutím. Existujú však situácie, keď z rôznych dôvodov potrebujú pomoc. Či už sú to krízové situácie – ochorenie, hospitalizácia, alebo čas potrebný na relax a psychohygienu, mali by byť vytvorené kapacity, ktoré by im umožnili odľahčovaciu službu využiť, a tak v podstate aj pomohli udržať funkčnosť samotnej rodiny.

Prešli štyri roky. Niekomu sa to môže zdať veľa, inému málo. Medzitým prišla kríza spôsobená ochorením COVID 19, zmenila sa situácia k krajine, nasledovali ďalšie krízy, ktoré aktuálne prežívame aj dnes. Rodiny, ktoré sa starajú o svojich blízkych, tiež potrebujú občasnú pomoc. Nielen na papieri, ale tak naozaj, reálne.

Cítíme potrebu legislatívnej zmeny a potrebu nastavenia mechanizmov tak, aby bola služba dostupná pre každého, kto ju potrebuje. Sme radi, že aj ďalšie organizácie a združenia identifikovali tento problém a že sa začala diskusia, ktorej výsledkom snáď budú očakávané zmeny. Diskusia je otvorená nielen medzi združeniami rodičov, ale aj medzi poskytovateľmi sociálnych služieb a v samosprávach. Veríme, že spoločnými silami sa podarí nastaviť funkčný a dostupný systém.

Spracovali: **PhDr. Iveta Mišová, Mgr. Marián Horanič**

ČO JE TO ODĽAHČOVACIA SLUŽBA A ČO CHCEME, ABY BOLA?

Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením konzistentne sedem rokov pomenúva potrebu zavádzania a/alebo reálneho sfunkčnenia tých sociálnych služieb, ktoré majú čo najprirodzenejší charakter poskytovania. Komunitné inkluzívne riešenia sú preto spoločným menovateľom pre to, akými chceme, aby tieto služby boli.

Spoločný menovateľ rodinami žiadaných služieb KOMUNITNÉ RIEŠENIA

- **Terénna opatrovateľská služba**
- **Terénna služba včasnej intervencie**
- **ODĽAHČOVACIA SLUŽBA**
- **Osobná asistencia**
- **Inkluzívne komunitné aktivity, Centrá voľného času, Športové kluby, Denné centrá**
- **Príprava na aktívny pracovný život**
- **Včasná príprava na samostatné bývanie/ podporované bývanie**
- **„Chceme centrá prípravy na nezávislý život pre rodiny detí so zdravotným znevýhodnením.“**

Aj preto sme napríklad v júlovom medzirezortnom pripomienkovom konaní k Správe o plnení opatrení vyplývajúcich z Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím za rok 2021 a návrhu na jeho aktualizáciu žiadali viaceré doplnenia. Šlo o opatrenia na zvýšenie sociálneho začlenenia detí, mládeže a dospelých so zdravotným znevýhodnením do voľnočasových aktivít, ŠKD, CVČ, krúžkov, športových klubov a mládežníckych organizácií atď. spolu s rovesníkmi bez zdravotného znevýhodnenia. Zároveň sme vyzvali MŠVVaŠ SR, aby do roku 2026 zabezpečilo vzdelávanie pracovníkov, ktorí organizujú uvedené aktivity, a podporu aktívneho zapojenia osôb so zdravotným znevýhodnením do týchto aktivít (napr. podporný personál).

Vychádzame pritom zo zberu dát z roku 2020, ktorý nám potvrdil, že sa deti so zdravotným znevýhodnením nemajú

možnosť zapojiť do voľnočasových aktivít materského centra – 32 %, komunitného centra 31 %, centra voľného času 39 %, školského klubu 48 % a športového klubu 50 %.

Tieto čísla zodpovedajú vysokej miere sociálneho vylúčenia detí so zdravotným znevýhodnením. Ako prioritu pritom 30 % respondentov vníma potrebu dostupnosti voľnočasových aktivít. Dôraz na komunitné a inkluzívne formy sociálnych služieb je pomenovaný i v Národných prioritách rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030 z dielne MPSVaR, kde jedným z predpokladov ďalšieho rozvoja sociálnych služieb je aj efektívne prepájanie sociálnych služieb s inými verejnými službami v rámci podpory sociálnej inklúzie zraniteľných jednotlivcov, rodín, skupín a komunit.

S veľkou nádejou sledujeme napĺňanie týchto národných priorit, kde kontext témy, ktorú tu ako kolektív autorov pomenujeme, jasne reflektuje prioritou NP3. Definuje podporu prepájania sociálnych služieb a neformálnej (najmä rodinnej) starostlivosti ako súčasť systému starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby **Priorita vychádza z konceptu tzv. zdieľanej starostlivosti**, teda takej, kde sa jednotlivé formy a sektory/subjekty starostlivosti vzájomne nevyklúčujú (buď formálna – alebo neformálna; buď domáca – alebo pobytová atď.), ale skôr dopĺňajú.

Doterajšia prax ukazuje, že kvalitná starostlivosť o osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby si vyžaduje komplementaritu jednotlivých segmentov starostlivosti (rodiny, širšieho podporného kruhu v komunite, komunitného dobrovoľníctva, formálnych služieb atď.). Zároveň, že každý z týchto segmentov potrebuje osobitnú verejnú podporu a posudzovanie špecifických „potrieb“ pre poskytovanie takejto podpory.

Osobitne to platí v prípade neformálnej starostlivosti poskytovanej neformálne opatrovujúcimi osobami (najmä z okruhu blízkych), kde sa podpora doposiaľ realizovala takmer výlučne nástrojmi náhrady za stratu príjmu z dôvodu intenzívnej starostlivosti (peňažný príspevok na opatrovanie) a základného sociálneho a zdravotného poistenia zo strany štátu.

Nenaplnila sa potreba podporovať túto cieľovú skupinu v oblasti podporných a odľahčovacích programov (služieb),

zosúladovania starostlivosti a práce, ochrany v oblasti pracovno-právnej, dodatkovej zdravotnej starostlivosti, v oblasti zvyšovania kompetencií v oblasti neformálnej starostlivosti (vzdelávania, tréningov, kurzov), technickej vybavenosti a podobne, pre jej kvalitné zabezpečovanie. Súčasťou naplňania tejto priority je aj posilnenie reálnych podmienok pre uplatňovanie práva osôb odkázaných na pomoc inej fyzickej osoby vybrať si druh a formu podpory/pomoci, prostredie a poskytovateľa starostlivosti/sociálnej služby prostredníctvom zavedenia príspevku na starostlivosť podľa stupňa odkázanosti.¹

Vybrané podnety a riešenia rodín detí so zdravotným znevýhodnením k odľahčovacej službe

Dnešné rodiny, v ktorých vyrastajú deti so zdravotným znevýhodnením, veľmi jasne pomenúvajú svoje potreby v tom, ako má vyzeráť efektívna podpora a sprevádzanie. Z doterajších skúseností rodín, ktoré využili niektoré, prípadne viaceré sociálne služby vieme takmer s istotou určiť, že uprednostňujú terénne služby pred „inštitucionálnymi“. Jasne komunikujú potrebu inkluzívnych riešení, napr. pri začleňovaní ich detí do rovesníckych skupín tak, aby sa princípy zosúladovania rodinného a pracovného života – čo do ich uplatňovania v praxi – týkali všetkých detí, bez zbytočného vyčleňovania v ponúkaných službách.

Rodičia veľmi nástoľivo pomenúvajú potrebu odľahčenia v starostlivosti tak, aby si mohli riešiť svoje vlastné, vekom pribúdajúce zdravotné problémy, alebo si jednoducho mohli od tejto intenzívnej starostlivosti oddýchnuť. Pri diskusiách s rodičmi na tému „Odľahčovacia služba“ sa dostávame k dvom záverom, s rovnakým frustrujúcim výsledkom:

- 1. Absencia informácií:** Rodičia o tejto službe často vôbec nevedia.
- 2. „Bariéry“:** Ak aj rodičia o službe vedia, definujú ju ako neexistujúcu vo svojom regióne, finančne nedostupnú vzhľadom na doplatky za službu, sú definovaní ako „neoprávnení žiadatelia“ z dôvodu, že nie sú poberateľmi finančného príspevku na opatrovanie, alebo im bola ponúknutá v takých štandardoch, ktoré pre svoje deti považujú za nevhodné.

¹ Zdroj: Národné priority sociálnych služieb na roky 2021 – 2030, <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/nprss-fin.pdf>

VYBRANÉ PODNETY A RIEŠENIA RODÍN DETÍ SO ZZ K OPATROVATEĽSKEJ A ODLAĤOVACEJ SLUŽBE

DOSTUPNOSŤ regionálna, finančná, kapacitná

- „Aby som si mohla dovoliť zaplatiť doplatok za opatrovateľskú službu a zo zvyšku v peňaženke prežila aj s dieťaťom do ďalšieho mesiaca.“

HUMÁNNOSŤ

- „Radšej tú operáciu odložím, ako by som mala prijať takúto odľahčovaciu službu pre moje dieťa.“

MENEJ BYROKRACIE VIAC FLEXIBILITY

- „Vaše VZN, interný poriadok a naše reálne individuálne potreby sú veľmi rozdielne.“

MENEJ INŠTITUCIONÁLNOTI VIAC SOCIÁLNEHO ZAČLEŇOVANIA

- „Ak by sme mali na výber medzi DSS a rovesníckym inklutáborom, no čo myslíš, že vyberieme?“

ODVAHA NA NOVÉ FORMY POSKYTOVANIA SLUŽIEB

- „Nezáujem poskytovateľov nás aktivizuje. My rodičia si už hľadáme aj vlastné cesty, inak to sami dlhodobo nemáme šancu ustáť.“

Výzva rodičov k tvorbe funkčných riešení

Platforma rodín pri príprave témy „Odľahčovacia služba“ na panelovú diskusiu konferencie Nezávislý život 2022 diskutovala tému v širšom tíme regionálnych lídrov, ktorí sú organizovaní v unikátnej sieti 28 školených rodičovských laických poradcov s celonárodnou pôsobnosťou a regionálnou blízkosťou. V diskusii najčastejšie rezonovalo: „Ak máme povzbudzovať rodičov detí so zdravotným znevýhodnením na využívanie odľahčovacej služby, potrebujeme prinášať dôkazy o jej reálnej funkčnosti.“

Ako dôležité pomenovali potrebu hľadania vyššej flexibility v spôsobe poskytovania nielen odľahčovacej služby, ale i opatrovateľskej služby. Pomenovali aj vlastné, prípadne

sprostredkované rodičovské iniciatívy, vďaka ktorým dokážu prinášať podporu, zdieľanie, prípadne sprostredkovanie zdieľanej starostlivosti v kontexte odľahčenia rodičov starajúcich sa o deti so zdravotným znevýhodnením.

NOVÉ FORMY PODPORY? RODIČOVSKÉ INICIATÍVY

- „Pripravujeme portál na sprostredkovanie neformálnej odľahčovacej služby, tzv. homesharing.“
Miro Béréš, rodič, OZ Úsmev pre druhých
- „Skombinovala som ambulatnú DSS, s rehabilitačným strediskom a centrom VI.“
Mária Šarosyiová, rodič, Centrum Svetielko
- „Dnes pilotujeme zdieľané bývanie, zajtra z toho môže byť komunita ľudí v podporovanom bývaní.“
rodiny MATP športovcov OZ ŠOS
- „Chystáme tretí ročník letného inkluzívneho tábora pre deti s a bez zdravotného znevýhodnenia... a bez rodičov.“
Katarína Brešťanská, rodič, OZ Ja Sám
- „Presadzujeme potrebu reálneho sfunkčnenia odľahčovacej služby a prinášame návrhy ako.“
Jana Lowinski, rodič, Platforma rodín

Nádej namiesto záveru

Napriek tomu, v akom nedostupnom móde je odľahčovacia služba pre nás, rodičov detí so zdravotným znevýhodnením, dovoľm si v mene celej Platformy rodín vysloviť nádej, že vhodnou legislatívnou úpravou a podporou poskytovateľov k jej sfunkčneniu chýba už „len“ pomyselný krok. Ako účastníčka panelovej diskusie na konferencii Nezávislý život 2022 som vnímala úprimný záujem a spoločné naladenie diskutujúcich pre takúto zmenu. Diskusiu tvorili ľudia, kde vo svojich pracovných, životných rolách reprezentovali tú najpresnejšiu mozaiku potrebnú na vyriešenie: **poskytovateľa, prijímateľa, legislatívneho tvorca, zriaďovateľa aj zástupcu štátnej správy.**

Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením, podporuje zmeny, ktoré dosiahnu efektívnejšiu formu systémovej podpory osôb so zdravotným znevýhodnením a ich rodín tak, aby viedli od terajšej závislosti k nezávislému spôsobu života. Presadzuje uplatňovanie práva na dostupné a kvalitné vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením, podporuje spoločné vzdelávanie detí s a bez znevýhodnenia. Poukazuje na nedostupnosť odbornej starostlivosti pre deti so zdravotným znevýhodnením podľa ich špecifických potrieb. S autentickými životnými skúsenosťami sa v Platforme rodín doteraz prostredníctvom poradenstva „Rodičia rodičom“ podelilo viac ako 2 400 rodín.

Spracovala **Jana Lowinski**

téma

Optimalizácia procesu poskytovania odľahčovacej služby na Slovensku a PRÍKLAD DOBREJ PRAXE Z NITRY

Informácie ZPMP v SR 3 – 4/2022 10

Odľahčovacia služba predstavuje predovšetkým pomoc rodinám, ktoré sa celoročne starajú o dieťa alebo iného člena so zdravotným postihnutím. Cieľom je rodičom v období, keď sa osobne na určitý čas z objektívnych dôvodov nemôžu o dieťa postarať, alebo si potrebujú na chvíľu oddýchnuť od tejto starostlivosti, umožniť nabráť nové sily, alebo im poskytnúť čas na vybavenie osobných záležitostí. Nárok na odľahčovaciu službu podľa zákona o sociálnych službách vzniká fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je odkázaná na opatrovanie, ak stupeň jej odkázanosti je V alebo VI. Prijímateľom odľahčovacej služby sú a mohli by byť (potenciálne) poberatelia príspevku za opatrovanie.

Súčasnú nastavenie odľahčovacej služby podľa skúseností samotných rodičov i odborníkov je aj po rokoch jej zavedenia prakticky nefunkčné. Zámer zdefinovať úskalia a možnosti sfunkčnenia tejto služby pre tých, ktorí ju potrebujú, viedlo o. z. EFFETA – Stredisko sv. Františka Saleského zorganizovať na prelome rokov 2018 – 2019 odborný okrúhly stôl a spracovať odbornú štúdiu s **autorským kolektívom Anna Laurinec Šmečilová, Naďa Šimová, Mária Filipová, Roman Mucha a Zuzana Šperková** na tému „**Optimalizácia procesu poskytovania odľahčovacej služby na Slovensku**“ v rámci realizovaného projektu *Optimalizácia procesu poskytovania vybraných sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím na Slovensku*, ktorý bol podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Z realizovaného prieskumu v roku 2018 bol k 30. júnu počet poberateľov príspevku za opatrovanie 53 042, čo predstavovalo takmer 1 % celkového počtu obyvateľov na Slovensku. Z hľadiska veku najvyšší podiel poberateľov príspevku na opatrovanie bol vo veku 40 – 61 rokov (48,5 %), potom nasledovala veková skupina 62 a viac, ktorá predstavovala 37,4 % z celkového počtu poberateľov príspevku na opatrovanie. 10,16 % opatrovaných bolo vo veku do 18 rokov. Až 26,8 % poberateľov príspevku na opatrovanie boli rodičia, z čoho vyplýva, že ide o rodičov – neformálnych opatrovateľov, ktorých jediný príjem bol príspevok za opatrovanie. Ten sa do 1. júla 2018 pohyboval na úrovni 247,61 €.

„Ak vezmeme do úvahy, že počet poberateľov príspevku v jednotlivých krajoch sa pohyboval v tisícoch od 2 598 do 9 263,

je otáznou, prečo bol taký nízky počet žiadateľov o odľahčovaciu službu,“ uviedla vo svojom príspevku Mária Filipová z Únie miest Slovenska. V indikovanom čase bolo oslovených 88 samospráv, vyplnených žiadostí o odľahčovaciu službu bolo 61, čo predstavuje 69,32 % návratnosť. Možno konštatovať, že odľahčovacia služba sa nevyužívala zo strany poberateľov príspevku za opatrovanie vo zvýšenom počte. Svedčil o tom aj počet žiadateľov o odľahčovaciu službu, kde z celkového počtu 61 vrátených odpovedí z okresných a krajských miest len 18 hodnotených samospráv evidovalo počet žiadateľov v množstve do desať.

Podľa Nade Šimovej, vedúcej Odboru sociálnych služieb mesta Nitry „*takmer všetky samosprávy nemali vyčlenenú kapacitu zvlášť pre odľahčovaciu službu, lebo ju poskytovali v rámci registrovaných iných druhov sociálnych služieb a neoplatilo sa im finančne držať vyčlenené miesta pre potreby odľahčovacej služby.*“ Opatrovaný (klient) platil za poskytovanie odľahčovacej služby v závislosti od formy (terénna, ambulancná alebo pobytová) a rozsahu poskytovanej odľahčovacej služby na základe cenníka u neverejných poskytovateľov alebo úhrad stanovených všeobecným záväzným nariadením u verejných poskytovateľov. V odpovediach niektorých samospráv, ale aj od samotných prijímateľov odľahčovacej služby, sa uvádzala finančná náročnosť resp. finančná nedostupnosť odľahčovacej služby. To bol jeden z dôvodov malého záujmu o využívanie tejto podpornej služby. Celkovo neboli dostupné údaje o tom, aké sú výdavky na odľahčovaciu službu v rámci Slovenska (správa o sociálnej situácii obyvateľov v SR poskytuje prehľad o výdavkoch len terénnych a pobytových sociálnych služieb).

Podľa rodičov, ktorí sa denno-denne starajú o svoje ťažko postihnuté dieťa, je „*odľahčovacia služba pre nich finančne nedostupná, alebo o nej vôbec nevedeli, alebo obec, v ktorej žijú, im takúto službu nedokázala zabezpečiť.*“

Pri poskytovaní alebo zabezpečovaní odľahčovacej služby pre deti sa ako problém z hľadiska flexibility javila spolupráca s vyššími územnými celkami (ďalej len VÚC), keďže obce mali väčšinou zariadenia, ako aj profesionálov na poskytovanie sociálnych služieb pre seniorov a odľahčovaciu službu nezabezpečovali prostredníctvom sociálnych služieb v kompetencii samosprávnych krajov určených pre ľudí

11

ODĽAHČOVACIA SLUŽBA

téma

so zdravotným postihnutím. V prípade detí bola potom potreba kooperovať s VÚC, čo dostupnosť dopytovanej služby komplikovalo. Táto podporná služba – odľahčovacia služba bola a je v kompetencii miest a obcí a v kompetencii VÚC stále nie je. Taktiež pri poskytovaní odľahčovacej služby pre deti bolo aj problémom nedostatok personálu s príslušnou kvalifikáciou (napríklad opatrovateľ detí s autizmom, či špeciálny pedagóg a podobne).

Súčasnú sme zistili, že odľahčovacia služba nie je dostupná pre súdom ustanovených poručníkov s osobnou starostlivosťou, pestúnov, ani pre poberateľov príspevku na osobnú asistenciu, a preto je nevyhnutné rozšírenie okruhu osôb, ktoré by mali nárok na odľahčovaciu službu. Znamenalo by to rozšíriť okruh osôb, ktoré majú nárok na odľahčovaciu službu aj o tých, čo nepoberajú peňažný príspevok na opatrovanie, ale starajú sa o osobu s ťažkým zdravotným postihnutím.

„Odľahčovacia služba sa rodičom neposkytuje bezplatne, museli si a aj stále musia zaplatiť plnú sumu poplatku za službu, prostredníctvom ktorej sa odľahčovacia služba zdravotne postihnutému zabezpečí.“ Na tento fakt dlhodo po ukazuje Anna Laurinec Šmečilová, nitrianska mestská a krajská poslankyňa a riaditeľka Strediska sociálnych služieb v EFFETE.

Podľa českého poskytovateľa odľahčovacej služby, Romana Muchu, „je v Českej republike vyhláškou stanovená maximálna výška úhrady za poskytovanie odľahčovacej služby prostredníctvom jednotlivých druhov služieb.“ Už to je oproti Slovensku veľký posun. Problém s nedostupnosťou odľahčovacej služby sa nedotýka len rodičov poberajúcich príspevok na opatrovanie, ale podľa Laurinec Šmečilovej vyostáva aj otázka, „čo majú robiť samostatne zárobkoví rodičia takýchto detí, ktorí v čase choroby alebo pobytu v nemocnici tiež potrebujú zabezpečiť starostlivosť o svoje dieťa, akú ostatná rodina zabezpečiť nedokáže. Avšak zo zákona na odľahčovaciu službu nárok vôbec nemajú.“

Na základe okrúhleho stola a záverov z projektu nám vyplynuli **ODPORÚČANIA a VÝZVY v oblasti odľahčovacej služby na Slovensku** nielen pre tvorcov legislatívy v sociálnych službách, čo by bolo potrebné zmeniť, aby poskytovanie odľahčovacej služby bolo v aplikačnej sociálnej praxi funkčné:

1. Odľahčovacia služba by mala byť dostupná aj pre neformálnych domácich opatrovateľov, súdom ustanovených poručníkov s osobnou starostlivosťou, pestúnov – **legislatívny návrh na rozšírenie okruhu osôb, ktoré majú nárok na odľahčovaciu službu**. Znamenalo by to rozšíriť okruh osôb, ktoré majú nárok na odľahčovaciu službu aj o tých, čo nepoberajú peňažný príspevok na opatrovanie, ale starajú sa o osobu s ťažkým zdravotným postihnutím.
2. Odľahčovacia služba **by mala byť aj v pôsobnosti VÚC** – legislatívny návrh na rozšírenie pôsobnosti na poskytovanie odľahčovacej služby aj pre vyššie územné celky, a to z dôvodu, že VÚC poskytujú tie druhy sociálnych služieb, ktorých cieľovou skupinou sú osoby so zdravotným postihnutím.
3. Legislatívny návrh na **poskytovanie finančného príspevku na prevádzku pre registrovaných poskytovateľov odľahčovacej služby, ktorí majú vyčlenenú kapacitu** pre prijímateľov odľahčovacej služby, čím sa rovnako predpokladá zvýšenie dostupnosti tejto služby prostredníctvom vyčlenenia kapacity.
4. Na hodnotenie odľahčovacej služby rozšíriť štatistické zisťovania o počet poskytovateľov, o počet prijímateľov, o výdavky na odľahčovaciu službu (ak sa v rámci iných druhov sociálnych služieb poskytujú – podvojne – zvlášť sledovať) – **stanoviť obligatórnu povinnosť registrovať odľahčovaciu službu ako samostatný druh sociálnej služby s presne vymedzenou kapacitou**. Zároveň by sa týmto dosiahla aj dostupnosť odľahčovacej služby v miestach a čase.
5. Venovať zvýšenú pozornosť samospráv odľahčovacej službe zo strany obcí a VÚC aj pri komunitných plánoch sociálnych služieb a pri koncepciách rozvoja sociálnych služieb – **v rámci VZN o úhradách za odľahčovaciu službu zabezpečiť „finančnú dostupnosť“ odľahčovacej služby – oslobodiť prijímateľa odľahčovacej služby od platenia úhrad** za poskytovanú službu v položkách **za odkázanosť**, resp. starostlivosť a **za ubytovanie** v prípade pobytovej služby (väčšinou ide o rodiny, ktoré sú v nižších príjmových pásmach a okrem toho majú aj zvýšené výdavky spojené so zabezpečovaním starostlivosti

téma

o dieťa – lieky, ochranné pomôcky, plienky a podobne.) Prijímateľ odľahčovacej služby by si hradil v plnej výške iba stravovanie.

6. Z úrovne Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom **Inštitútu pre výskum práce a rodiny realizovať prieskum** dostupnosti a využívania odľahčovacej služby, na základe výstupov z prieskumu navrhnúť opatrenia, ktoré by umožnili využívať túto podpornú službu vo vyššej miere.
7. Z úrovne Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR **vypracovať metodické usmernenie pre pracovníkov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny**, aby pri podávaní žiadosti o posúdenie a pri žiadosti o poskytnutie príspevku na opatrovanie povinne informovali o možnostiach využitia odľahčovacej služby.

PRÍKLAD DOBREJ PRAXE v meste Nitra

Jedno z odporúčaní zo záverov okrúhleho stola a odbornej štúdie určené pre mestá a obce bolo – „**V rámci VZN o úhradách za odľahčovaciu službu zabezpečiť „finančnú dostupnosť“ odľahčovacej služby – oslobodiť prijímateľa odľahčovacej služby od platenia úhrad za poskytovanú službu v položkách za odkázanosť, respektíve starostlivosť a za ubytovanie v prípade pobytovej služby.**“

Na základe tohto odporúčania členky autorského kolektívu Anna Laurinec Šmehilová a Naďa Šimová pripravili návrh na zmenu VZN v tejto oblasti účinné pre mesto Nitra. Mestské zastupiteľstvo v Nitre 10. októbra 2019 na svojom riadnom zasadnutí prerokovalo a schválilo Návrh Dodatku č. 6 k Všeobecne záväznému nariadeniu Mesta Nitra č. 4/2014 o sociálnych službách v znení Dodatkov č. 1, 2, 3, 4 a 5, ktorým okrem iného urobilo potrebné legislatívne úpravy k naplneniu uvedeného odporúčania pre odľahčovaciu službu.

V dôvodovej správe k Dodatku č. 6 sa pri odľahčovacej správe uvádzalo, že „*úpravy v odľahčovacej službe vytvárajú podmienky na zvýšenie dostupnosti tejto služby, ktorá práve z dôvodu vysokých úhrad nebola oprávnenými klientmi dlhodobo využívaná. Prináša prijímateľom sociálnej služby v zariadeniach sociálnych služieb, ktorých zriaďovateľom je Mesto Nitra, úľavu na úhradách za pomoc pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby a hradí len za*

stravovanie a obslužné a ďalšie činnosti. Podobne v opatrovateľskej službe neplatí úhradu za pomoc starostlivosti o svoju osobu, prijímateľ platí len za úkony starostlivosti o domácnosť a sociálny kontakt s prostredím.“

Pri poskytovaní **odľahčovacej služby pobytovou formou** (zariadenie pre seniorov a zariadenie opatrovateľskej služby) **platí** v zmysle tejto úpravy prijímateľ sociálnej služby v Nitre len **za stravovanie**. Výšku úhrady za ubytovanie, odborné činnosti, obslužné činnosti a za ďalšie činnosti za prijímateľa odľahčovacej služby hradí mesto Nitra.

Pri poskytovaní **odľahčovacej služby ambulantnou formou** (denný stacionár) **platí** v zmysle tejto úpravy prijímateľ sociálnej služby v Nitre len **za stravovanie**. Výšku úhrady za sociálnu službu - denný stacionár za prijímateľa odľahčovacej služby hradí mesto Nitra.

Pri poskytovaní **odľahčovacej služby terénnou formou** (opatrovateľská služba) **platí** v zmysle tejto úpravy prijímateľ sociálnej služby v Nitre len **za úkony starostlivosti o domácnosť**. Výšku úhrady za ostatné úkony opatrovateľskej služby za prijímateľa odľahčovacej služby hradí mesto Nitra.

ZÁVEROM si treba uvedomiť, že odľahčovacia služba ako podporná sociálna služba je pre fungovanie neformálnych opatrovateľov a ich klientov nesmierne potrebná. Treba zrealizovať také legislatívne zmeny, aby sa odľahčovacia služba pre jej prijímateľov stala finančne a aj regionálne dostupnou. Dobrý príklad prax z mesta Nitra by mohol poslúžiť pre ďalšie mestá či obce, aby zaviedli tento mechanizmus. Ale čo zákon neprikazuje, je na vôli-nevôli tých, ktorí o tom na samosprávach rozhodujú.

Ale súčasne treba zdôrazniť aj dôležitosť ďalších opatrení, napríklad, aby aj opatrovateľ mal rovnaké práva ako zamestnanec v rámci zákonníka práce, ako je napríklad nárok na platenú dovolenku, na svoju zastupiteľnosť počas práceneschopnosti, či pri uplatnení zdravotnej starostlivosti o svoju osobu. To stále v súčasnosti nie je v sociálnej praxi realitou. Je ešte veľa otáznikov nad sfunkčnením odľahčovacej služby na Slovensku. Súčasnne je to veľká výzva pre slovenskú vládu, samosprávu a verejnosť, zabezpečiť dostatočnú podporu, zdroje a dostupnosť odľahčovacej služby.

Za autorský kolektív spracovala
PhDr. Anna Laurinec Šmehilová, PhD.

téma

AKÉ SÚ ZÁMERY A CIELE SocioFóra V ODĽAHČOVACEJ SLUŽBE

Po pretrvávajúcich problémoch s poskytovaním odľahčovacej služby, ktoré nám avizovali rodiny so zdravotne postihnutým členom, ale aj poskytovatelia sociálnych služieb a samosprávy, sme iniciovali neformálne konzultácie k tejto téme s niektorými organizáciami (Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike, Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením, EFFETA – Stredisko sv. Františka Saleského, Autistické centrum Andreas, n. o.), ktoré ľudí so zdravotným postihnutím a ich príbuzných zastupujú, ale aj poskytujú sociálne služby.

Socio Fórum si je vedomé, že táto sociálna služba vyžaduje komplexné a systémové riešenie a aj diskusiu o nastavení odľahčovacej služby v kontexte novej legislatívnej úpravy. Ak však chceme rodinám, ktoré opatrujú svojho blízkeho v domácom prostredí, pomôcť čo najskôr, zamerali sme sa na čiastkovú legislatívnu zmenu.

Nami navrhovaná zmena v § 54 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách spočíva v tom, že odľahčovaciu službu bude možné čerpať nielen celé dni v rozsahu 30 dní v kalendárnom roku, ale aj v hodinách – maximálne 360 hodín v kalendárnom roku (t. j. 12 hodín/30 dní). Táto zmena sa premietne aj do § 40 zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. To v praxi bude znamenať, že užívatelia odľahčovacej služby ju nebudú nútení čerpať po celých dňoch, ak potrebujú menší rozsah hodín, napríklad 2 hodiny priebehu dňa.

Veríme, že implementácia tejto čiastkovej úpravy zvýši možnosti využitia odľahčovacej služby terénnou a ambulantnou formou, čím sa zvýši dostupnosť tejto služby. Súčasnne pomôže neformálnym opatrovateľom zabezpečovať starostlivosť v čase ich neprítomnosti pravidelnejšie a flexibilnejšie. Takáto zmena prispieje aj k zvýšeniu počtu podaných žiadostí rodín o zabezpečenie tejto sociálnej služby adresovaných obciam a mestám. Na druhej strane to bude znamenať aj zvýšený tlak na miestnu samosprávu, aby sa poskytovaním tejto

sociálnej služby začala reálne zaoberať a aj ju poskytovať. Za dôležité považujeme, aby odľahčovacia služba bola vnímaná ako jedna z kľúčových sociálnych služieb na podporu:

- zotrvávania ľudí so zdravotným postihnutím v prirodzenom prostredí,
- formálnych aj neformálnych opatrovateľov,
- prevencie inštitucionalizácie a
- rozvoja komunitných sociálnych služieb.

Socio Fórum identifikovalo viaceré okruhy, s ktorými sa treba zaoberať pri tvorbe novej legislatívy dotýkajúcej sa odľahčovacej služby. Postupne vám ich predstavíme.

1. Aká je cieľová skupina pre odľahčovaciu službu (osobný rozsah)

Dnes je jasne dané, kto je oprávneným prijímateľom odľahčovacej služby, je ním poberateľ/ka peňažného príspevku na opatrovanie. Avšak niektoré skupiny neformálnych opatrovateľov sú v dôsledku toho diskriminované. Ide o tieto skupiny:

- príbuzní, ktorým nebol priznaný peňažný príspevok na opatrovanie,
- opatrovatelia klienta ambulantnej sociálnej služby, ktorí by privítali občas aj pobytovú formu sociálnej služby,
- súdom určení opatrovníci a profesionálni rodičia.

Mnohí z neformálnych opatrovateľov, ktorí nepoberajú peňažný príspevok na opatrovanie, by síce mohli využiť poskytnutie nimi vybranej sociálnej služby na určitú lehotu, ale prekážkou je, že opatrovaná osoba v čase potreby nemá k dispozícii rozhodnutie o odkázanosti a ani posudok vydaný príslušným ÚPSVR, ktoré sú predpokladom poskytnutia vybranej sociálnej služby.

Považujeme za potrebné sa v novej legislatíve venovať aj podmienkam poskytovania odľahčovacej služby vrátane

preukazovania odkázanosti na danú službu (dnes posudkom UPSVAR). Ak chceme túto službu flexibilne poskytovať, navrhujeme nahradiť zložité administratívne konanie napríklad odporúčaním lekára alebo potvrdením poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Už dnes je to možné pri službe včasnej intervencie alebo prepravnej službe.

2. Dostupnosť odľahčovacej služby

Chceme, aby mali rodiny možnosť odľahčenia „tu a teraz“ t. j. v čase, keď ju potrebujú a formou, ktorá je pre nich vhodná. To však predpokladá, aby aj poskytovatelia sociálnych služieb mali vytvorené také podmienky, aby za „voľné“ miesto pre odľahčovanie neboli „potrestaní“. Jednou z možností je zakotviť priamo v právnej norme, aby si poskytovatelia mohli vyhradiť určité percento kapacity v zariadeniach sociálnych služieb na odľahčovanie.

3. Povinnosť miestnej a regionálnej samosprávy pri odľahčovacej službe

V novej legislatíve bude potrebné vyrovnať sa s faktom, že odľahčovacia služba je v originálnej kompetencii miest a obcí, ale prevažná časť sociálnych služieb so zameraním na podporu ľudí so zdravotným postihnutím, je v originálnej kompetencii samosprávnych krajov. Tento fakt môže mať dosah nielen na fyzickú dostupnosť odľahčovacej služby, ale aj finančnú.

4. Formalizovať odľahčovaciu službu

V rámci doterajšej diskusie a skúseností sa ukazuje, že by bolo vhodné odľahčovaciu službu resp. jej poskytovanie osobitne evidovať a odlíšiť ju od poskytovania sociálnej služby bežnými spôsobmi. A to z dôvodov flexibility personálu, financovania a vykazovania. Podľa nášho názoru by na tieto účely postačovalo pri poskytovaní odľahčovacej služby zaviesť len ohlasovaciu povinnosť s uvedením kapacity vyhradenej na tento účel.

5. Menej formálne formy odľahčenia rodín

V diskusii o novej legislatívnej úprave treba vytvoriť priestor a podporu aj na vznik nových a menej formálnych druhov

podpory. V susedných krajinách existujú neformálne možnosti odľahčenia, napr. homesharing (ČR)¹ alebo Fecske (HU)².

S našimi návrhmi a podnetmi do diskusie sme sa v máji 2022 obrátili listom aj na MPSVR SR, ktoré prisľúbilo naše čiastkové zmeny zapracovať do najbližšej novely zákona o sociálnych službách. O odľahčovacej službe sme diskutovali aj v rámci panelu na konferencii Nezávislý život – Národný program, ktorá sa uskutočnila 22. septembra 2022 v Bratislave. S diskutujúcimi sme sa zhodli na viacerých okruhoch, s ktorými sa treba zaoberať pri tvorbe novej legislatívy. Viacerí sme sa zaviazali zvyšovať povedomie o odľahčovacej službe nielen medzi rodinami so zdravotne postihnutým členom, ale aj na obciach, mestách a u poskytovateľov sociálnych služieb. SocioFórum na tento účel pripraví online workshopy.

Všetky naše podnety a závery z konferencie k tejto téme zúročíme aj v pracovnej skupine, ktorú zriaďuje MPVSR na účely prípravy reformy financovania sociálnych služieb a zabezpečovania naplňovania cieľov definovaných Plánom obnovy a odolnosti.

Spracovali:

Mgr. Lýdia Brichtová, PhD., Mgr. Mária Machajdíkóvá

¹ <https://homesharing.cz/>

² <https://kezenfogva.hu/about-us> alebo <https://kezenfogva.hu/fecske-szolgalat>

VÝTVARNÝ SALÓN ZPMP

farby života

VÝTVARNÝ SALÓN ZPMP

farby života

farby života

farby života

RADNIČKINE TRHY

farby života

RADNIČKINE TRHY

farby života

TK Danube na Svetovom pohári WIDA 2022 v belgickom Lommeli

farby života

TK Danube na Svetovom pohári WIDA 2022 v belgickom Lommeli

SME TU A CHCEME PRACOVAŤ. Radničkine trhy opäť ukázali, čo všetko dokážu ľudia so zdravotným znevýhodnením

zamestnávanie

Predstavte si, že sa prechádzate po Primáciálnom či Hlavnom námestí v Bratislave a zrazu vás vtiahne do nenápadného nádvorja Starej radnice zvuk úžasných šansónov. Keď tam vkročíte, uvidíte množstvo stánkov s výrobkami od výmyslu sveta a cítite neopísateľne príjemnú a radostnú atmosféru všetkých zúčastnených – či už predávajúcich alebo okoloidúcich. Jedinú dilemu, akú v danom momente riešite, je tá, že si neviete vybrať, ktorý konkrétny výrobok si odnesiete domov a naopak, ktorý oželiete. Aj takto vyzerali v piatok 9. a v sobotu 10. septembra Radničkine trhy, ktoré organizuje už 22 rokov občianske združenie Inklúzia.

Práca je základným pilierom pre všetkých ľudí. Prináša nám nielen peniaze, ale aj rozvoj, úspech a vzťahy. Bez práce by sme si nemohli dovoliť žiť samostatný život, nemohli by sme si zabezpečiť svoje základné potreby. A presne po tomto túžia aj ľudia so zdravotným postihnutím. Nie vždy totiž majú na to adekvátne podmienky, aby sa im to podarilo. Radničkine trhy sú podľa organizátorky podujatia a predsedníčky Slovenskej únie podporovaného zamestnávania Viery Záhorcovej toho dôkazom. „*Ich cieľom je minimálne raz za rok vytvoriť podmienky pre to, aby sa stretli chránené dielne, sociálne podniky a zariadenia sociálnych služieb, ktoré sa venujú aktivizácii svojich prijímateľov alebo klientov sociálnych služieb. Najmä chceme osloviť verejnosť: Sme tu – my ľudia so zdravotným postihnutím – chceme pracovať a toto sa nám podarilo za rok.*“ Rovnako ide aj o apel na zamestnávateľov a firmy, aby využili možnosť zákona, ktorý im umožňuje zamestnať príslušný počet zdravotne postihnutých občanov, prípadne zadať zákazku chráneným dielňam.

Na Radničkine trhy prišli zástupcovia chránených dielní a zariadení sociálnych služieb z celého Slovenska. Nikto si nechce túto príležitosť nechať ujsť. „*Pre nás to znamená, že sa môžeme odprezentovať, aby ľudia o nás vedeli. A niečo aj predať. Naši klienti sú hrdí na to, že sme výrobky predali a ľuďom sa páčili,*“ vysvetľuje riaditeľka DSS Centra Naša

chalúpka z Partizánskeho Marta Ondrišejová. Zároveň hneď k sebe volá svojho kolegu a klienta centra Andreja Rapka, aby povedal ako sa vyrábajú ich produkty – konkrétne pestrofarebné textilné sliepky. „*Sliepky sa vyrábajú z handry a vnútri je duté vlákno,*“ hovorí Rapko. Ondrišejová zároveň dodáva: „*Čo sa týka toho dutého vlákna, my recyklujeme materiál. Duté vlákno berieme od firmy, ktorá vyrába sedačky. Pre nich je to odpad a pre nás je to materiál, ktorý môžeme využiť pri výrobe.*“ Najviac baví Andreja výroba košíkov. Nie je to podľa neho vôbec ťažké a dá sa to rýchlo naučiť. „*On sa to naučil a zarába si tým. Robí si takéto výrobky aj doma a potom ich predáva známym či susedom,*“ pochválila Andreja riaditeľka centra.

Na Radničkinih trhoch sa odprezentovalo aj Rodinné centrum Slnce z Komárna. „*Pre nás je to taká tradícia. My bežne na trhy nechodíme, iba na tento. Stretneme sa tu všetci známi, naberieme kontakty. Pre nás je to veľká radosť,*“ rozpráva s nadšením šéfkka centra Silvia Téglová. Prezradila, že už týždeň pred Radničkinihmi trhmi viacerí zákazníci zisťovali, či prídu do Bratislavy, aby si od nich mohli kúpiť výborné džemy a sirupy. „*No naša hlavná výroba je keramika a sušené kvety, ktoré robia chránené dielne a sociálne podniky. Ale aby sme prežili, keďže máme farmu aj mini ZOO a veľké sady, spracúvame aj džemy a sirupy, a z predaja dotujeme aj ďalšie projekty.*“ Ľudia so zdravotným znevýhodnením zapájajú do všetkých aktivít: „*Vyrábame spoločne keramiku, montujeme krmidlá pre zvieratá, podieľajú sa aj na výrobe sirupov a džemov, máme Čajovňu u dobrej víly, pečú zákusky. Máme sociálnu výdajňu, cez ktorú každý mesiac rozdáme 15 ton potravín sociálne odkázaných ľuďom. Takže naozaj ich do všetkého zapájame.*“

Občianske združenie Inklúzia sa snaží pravidelne upozorňovať na tému zamestnávania ľudí so zdravotným znevýhodnením. Dôležitá je podľa Viery Záhorcovej najmä legislatívna časť a nie je to vždy jednoduché. „*Teraz je to vysoko aktuálne, lebo sa pripravuje novela zákona o službách v zamestnanosti a trošku nám idú siahať na príspevok na pracovného asistenta a aktivačný príspevok. Hoci je to*

zamestnávanie

22. ročník Radničkiných trhov, stále musíme bojovať za právo mať prácu pre občanov so zdravotným postihnutím a vysvetľovať, že štát má vytvoriť aspoň troška podmienky na to, aby sa im umožnilo pracovať.“ Obrovskú službu v tejto oblasti robia najmä neziskové organizácie a občianske združenia. A práve tie sú so svojou vytrvalosťou dôkazom, že niekedy stačí len trocha upraviť prístup a prispôbiť podmienky a ľudia so zdravotným znevýhodnením sa môžu bez problémov uplatniť na pracovnom trhu. Pri spracúvaní svojich výrobkov navyše vo veľkom dbajú aj na životné prostredie. Rovnako, ako to robia napríklad v Zariadení sociálnych služieb Kreativ Klasov. „Väčšinou sa snažíme použiť prírodné materiály, čo najmenej investovať, čiže je to všetko na báze, čo príroda dá. Vyrábame ozdobné misky, vankúšiky s levandulou, s ktorou veľmi často pracujeme. Háčkujeme anjelikov či srdiečka a podobne. Vytvárame aj rôzne ozdoby z papiera,“ objasňuje inštruktorka sociálnej rehabilitácie Mária Schneideleová. Radničkine trhy sú podľa nej skvelou príležitosťou aj pre ich klientov, ktorí prišli predviesť svoje diela. „Je to pre nás možnosť stretnúť sa s ostatnými ľuďmi, ktorí sú takisto znevýhodnení ako naši prijímatelia sociálnych služieb a takto ich môžeme zapájať do komunity.“

Príjemné prostredie Radničkiných trhov zapôsobilo na každého návštevníka. Dôležité je aj prostredie, v ktorom pracujeme alebo žijeme. Ďalší z projektov, na ktorom aktívne pracuje tím okolo Viery Záhorcovej je aj deinštitucionalizácia. Teda umožniť ľuďom so zdravotným postihnutím, aby nemuseli žiť a pracovať iba v rámci veľkých inštitúcií, ako sú napríklad rôzne ústavy, kde majú väčšinou stanovený pevný režim, ale mohli fungovať slobodnejšie a nezávislejšie v rámci podporujúceho komunitného prostredia. „Ja som veľmi šťastná a veľmi ma teší, že na tohtoročné Radničkine trhy prišli zariadenia až z Trebišova, Michaloviec či Žehry.“

Ide o zariadenia, ktoré prišli na trhy po prvý raz a v podstate sme ich objavili vďaka projektu deinštitucionalizácie. A naozaj sa snažia pracovať na tom, aby klienti ich zariadení mali prácu a mali zamestnanie. Žehra – domovina pod Spišským hradom ide vytvárať sociálny podnik, čiže tam zamestnajú priamo ľudí so zdravotným postihnutím,“ neskrýva nadšenie Záhorcová. Rovnako nadšení – ale z Radničkiných trhov, boli aj členovia občianskeho združenia Teresa Benedicta, ktorí prišli zo spomínaného Trebišova. „Znamená to pre nás veľmi veľa. Po kovide, po období dlhého ničnerobenia vo vonkajšom

prostredí, sme teraz vyšli von, aby sme odprezentovali to, čo sme robili v našom zariadení. Nabrali sme nové kontakty a aj nové zákazky,“ s dojatím vysvetľuje členka združenia a vedúca zariadenia Charitného domu Jozefa Machalu v Trebišove Beáta Bajusová. V ich stánku boli rozmanité produkty. „Spracúvame drevo, vyrábame stoličky, mlyny či kvetináče. Iná skupina klientov zasa vyrába rôzne obrazy, sviečky a doplnky, ako vianočné gule či jesennú výzdobu.“ Najrýchlejšie sa im podľa Bajusovej vypredali drevené stoličky a originálne kvetináče v tvare psíkov. Nielen výroba, ale najmä udržateľnosť celej chránenej dielne či sociálneho podniku je pri zamestnávaní ľudí so zdravotným znevýhodnením nesmierne dôležitá. „Na udržateľnosti pracujeme nonstop. Dôležitá časť v rámci nášho poradenstva je dosiahnuť to, aby ľudia mali nielen zamestnanie, ale aj nejaké zdroje. Písanie projektov a spolupráca s úradmi je preto absolútnou súčasťou našej práce. Mať produkty a mať zákazky – to je jedna celá veľká téma. Čiže mať zákazky znamená udržať sa – mať také zákazky, aby boli predajné, aby sme nerobili na sklad. Na tom celý rok pracujeme a tie dielne, ktoré fungujú a robia už len zákazky, to vyhrali a verím, že budú stále fungovať,“ vysvetľuje Záhorcová.

Svoju tvorbu prišla do hlavného mesta predstaviť aj Zuzana Hábovčíková z chránenej pracoviska Habytex. Pricestovala spolu s manželom z Liptovského Mikuláša. „Je to pre mňa veľká radosť, môžem spoznať nových ľudí a potešiť ich

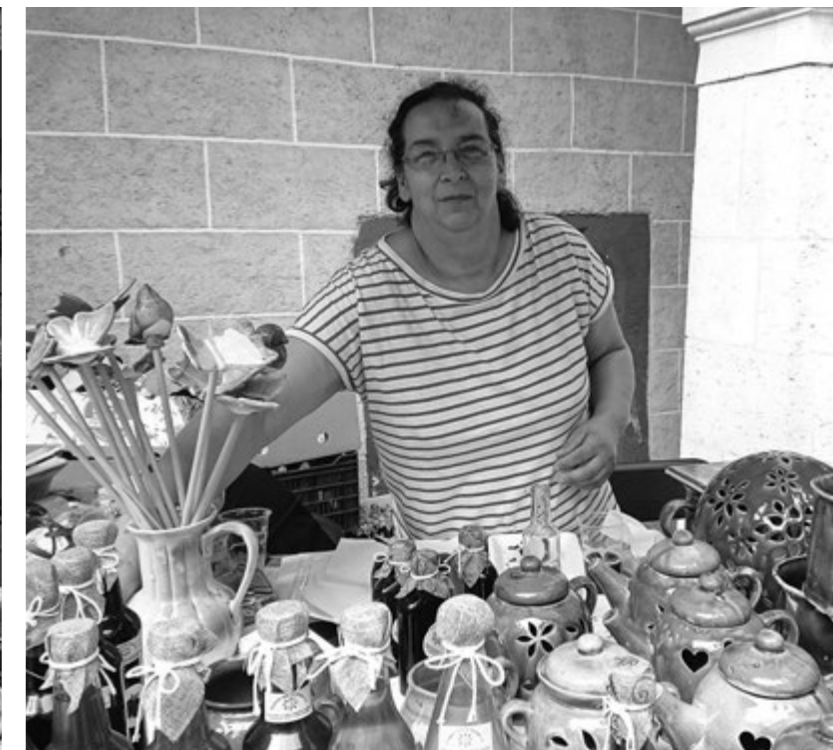

zamestnávanie

predajom a ukázkami našich výrobkov. Spracúvam všetko, čo mi príde pod ruku. Najradšej šijem deky, prikrývky na posteľ, deky pre bábätká, vankúše, taštičky a obaly na knihy. Šijem ručne a na stroji, využívam techniku patchworku.“ Jej stánok pútal už zďaleka pestrými farbami.

Okrem samotných trhov si mohli návštevníci užiť aj bohatý program. V piatok popoludní mohli zavítať do kaviarne Radnička, kde ich čakal workshop s názvom „Akadémia kávy v Radničke“. Na pódiu predviedlo svoje herecké talenty aj sociálne divadlo Hopi Hope z Košíc a šansóny sa rozoznali na nádvorí Starej radnice vďaka skupine Bon Bon TRIO. Súčasťou programu bolo aj oceňovanie najlepších chránených dielní. V sobotu si mohli dopoludnia okoloidúci vyskúšať v strede nádvorja vďaka workshopom točenie keramiky na kruhu, pečenie oblátok a trubičiek a ďalšie tvorivé činnosti. Sobotné popoludnie spríjemnila aj Eniesa a jej hudobná skupina a na záver zahrála ľudová hudba. Moderátorkou podujatia bola Patrícia Jarjabková Garajová. Už teraz sa tešíme na Radničkine trhy opäť o rok.

Spracovala: **Mgr. Zuzana Majerčíková**

rozhovor

10 otázok pre... JURAJA MEDVEDZA

Je dôležité, aby ľudia s postihnutím neboli izolovaní doma, ale žili v spoločnosti a komunite

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Stropkove onedlho oslávi 25. rokov existencie. Dlhoročný predseda združenia Juraj Medvedz s nami zaspomínal na najvýznamnejšie milníky a prezradil nám viac aj o jeho srdcovke – „domčeku“.

• Zaspomínajte si s nami na svoje študentské časy. Už tie predurčili vašu cestu?

Vyučil som sa za strojného zámočníka, no vždy som akosi podvedome pomáhal, ak niekto potreboval. Absolvoval som vojenskú službu a v 81. som sa oženil. O dva roky sa nám narodila prvá dcéra Katarína. Boli sme všetci zdraví a v roku 1984 nám pribudla druhá dcéra Zuzana, ktorá, žiaľ, mala veľké problémy už od narodenia. Lekári jej nedávali veľkú nádej na život a následne boli prognózy zlé – bude ležať, nebude chodiť... Navštevovali sme mnoho lekárov, liečiteľov, snažili sme sa nájsť pomoc. A vtedy sme sa stretli s prvými rodinami, ktoré mali podobné problémy. Pred rokom 1989 neboli takmer žiadne možnosti ani informácie. A hoci sme si vypočuli aj u lekárky svoje – manželku označila sa krkavčiu mater, že sa stará o postihnuté dieťa a nedá ho do ústavu, aby sa mohla plne venovať staršej, zdravej dcére –, nikdy sme ani len neuvažovali, že by sme dcéru niekam „odložili“.

• Prečo ste sa rozhodli pomáhať ľuďom s postihnutím?

Každý rodič chce dať svojmu dieťaťu všetko, čo potrebuje. Stretávali sme sa viaceré rodiny, ktoré mali dieťa s postihnutím a snažili sme sa pomáhať si navzájom. A i keď sme v roku 1994 nemali takmer žiadne možnosti – ani materiálne ani finančne –, ako členovia ZPMP vo Svidníku sme sa zúčastnili na dvoch pobytoch v Nižnej Polianke pre celé rodiny, čo nás posmelilo k tomu, že keď sa podarilo toto, podarí sa aj viac.

• Boli vo vašom živote chvíle, keď ste o tom pochybovali?

Nikdy som nezapochyboval, čo sa týka pomoci druhým, nikdy. No museli sme si pomôcť sami. V Stropkove bolo iba jedno zariadenie – volalo sa rehabilitačné stredisko a prakticky nám ako rodičom a našim deťom očakávania nespĺnilo. Chceli sme, aby s deťmi pracovali viac, aby boli na jednom mieste viacerí odborníci, či už lekári, logopédi, psychológovia... A tu

vznikla myšlienka, že zriadime vlastné zariadenie, podľa predstáv nás rodičov a potrieb našich detí.

• Povedzte nám viac o vzniku Domu detí Božieho milosrdenstva.

Našli sme možnosť získať finančné prostriedky cez nórske nadácie na výstavbu. To však nepokrylo všetky náklady. Niejaké peniažky sme získali cez Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a niečo z 2 % daní. Keď sa ohliadnem, boli sme naozaj odvážni a na budovaní „domčeka“ pracovalo celé predsedníctvo. „Domček“ sme však chceli otvoriť pre všetkých postihnutých, nielen pre ľudí s mentálnym postihnutím. Na jeho prevádzku bola založená nezisková organizácia „Dom detí Božieho milosrdenstva“ spoločne s rímskokatolíckym biskupským úradom Košice a mestom Stropkov. Na chod dozerajú správna a dozorná rada, v ktorých majú svojich zástupcov zakladatelia NO. V novembri roku 2005 sme otvorili prvé poschodie, kým druhé sme postupne dobudovávali. To sa nám podarilo skolaudovať v r. 2007. Na dostavbu sme si však museli vziať pôžičku, ktorú sa nám podarilo splatiť do 5 rokov vďaka 2 % z daní a uzatvoreniu nájomnej zmluvy s Cirkevnou základnou školou sv. Petra a Pavla v Stropkove na 2 triedy.

• ZPMP v Stropkove budúci rok oslávi štvrtstoročnicu. Skúste zbilancovať tie najvýznamnejšie milníky.

Čakajú nás oslavy. Chceli by sme zorganizovať vystúpenie v Mestskom kultúrnom stredisku. Máme mnoho spolupracovníkov a podporovateľov a i vďaka ich pričineniu sme mohli zrealizovať veľa projektov. Musím spomenúť miestnu organizáciu Únia žien v Stropkove, zbierky v predajniach Tesco. Máme mnohých dobrovoľníkov. So zariadením „domčeka“ nám pomohol získaný grant, vďaka ktorému sme školili učiteľov a rodičov v pedagogike Montessori a zriadili si adekvátne k tomu aj priestory. Darí sa nám ako združeniu organizovať aj rekondičné pobyty. Prerušila to až korona.

• Na čo z toho ste najviac hrdý? Je to „domček“ alebo iný z mnohých projektov?

Áno, „domček“ je na prvom mieste, naša srdcovka. Naša, nielen moja. 80 % tých členov, ktorí boli pri jeho zrode, stále v predsedníctve pracuje. Budova je vo vlastníctve nášho občianskeho združenia, keďže sme boli investorom. Máme

vštevovať, aby zostali členmi komunity. So zamestnaním je to, žiaľ, u nás horšie a je tu málo pracovných možností aj pre zdravých ľudí, nieto ešte pre človeka s postihnutím. Je to hudba budúcnosti. No viem, že keď sa obzriem do minulosti a vidím, čo všetko sme dokázali vybudovať... Tak snáď... Som rád, že už vznikli na Slovensku prvé pracoviská, kde sa vedia ľudia s postihnutím zamestnať.

• Čo vás najviac vnútorne naplňuje?

Nás rodičov naplňuje najmä to, že je postarané o našu dcéru s postihnutím. Že má kam ísť, má sa kde stretávať, zabaviť. Že má možnosť chodiť aj na výlety vďaka programu, ktorý im pripravujú v „domčeku“ a my chodíme radi s ňou. Naposledy sme boli v Spišskej Novej Vsi v divadle, zoo a zastavili sme sa v Smižanoch na korunku Božieho milosrdenstva a omši aj po duchovnú potravu.

• Keby ste si mali vybrať motto, ktorým sa riadite?

Mám za sebou roky školy života. Neziskovka, združenie, starosta obce, a vždy som hovoril kolegom: „Nerob druhým to, čo nechceš, aby robili tebe.“ Snažím sa brať ľudí, takých akí sú, neškodiť im, nevysmievať sa, nerobiť podrazy, ale keď sa dá, pomôcť.

• Aké sú vaše budúce plány?

Rodinné. Užívam si aj s manželkou dôchodok. Všetko však podriaďujeme dcére Zuzane, ktorá s nami býva a potrebuje našu starostlivosť. Denne navštevujú s manželkou „domček“ a ja zatiaľ okolo pomáham, kosím, opravujem, maľujem. Zvyknem sa zasmiať, že už som prešiel cez všetky pozície od údržbára, záhradníka až po riaditeľa. Staršia dcéra Katarína je gynekologička a býva v Košiciach. A máme 8-ročnú vnučku, ktorá nám robí radosť.

nájomnú zmluvu a prevádzkuje ho nezisková organizácia na čele s riaditeľkou Mgr. Stankou Hubáčovou. Staráme sa oň spoločne, zveľaďujeme a chceme, aby to išlo čo najlepšie. Aby boli spokojní klienti, poberatelia týchto sociálnych služieb, ale hlavne rodičia. O to sa veľkou mierou podieľajú všetci jeho zamestnanci, za čo im patrí veľké poďakovanie. Práve o to na začiatku išlo, aby sa pomohlo tým, ktorým nikto nepomáhal a je stále veľa rodín, čo potrebujú podporu. My si dobre pamätáme, aké to bolo, a preto máme k tomuto projektu výnimočnú väzbu.

• Čo podľa vás najviac potrebujú ľudia s postihnutím?

Podľa mňa je dôležitá včasná intervencia. Aby rodičia vedeli, kde sa môžu obrátiť, na aký úrad ísť, čo môžu očakávať, čo žiadať. Potrebne sú aj zariadenia od predškolského veku a školy. Je dôležité, aby neboli izolovaní doma, ale žili v spoločnosti a komunite. Prínosom je i rehabilitácia a zariadenia pre dospelých, v ktorých môžu žiť alebo ich na-

Rozhovor pripravila **Mgr. Mária Baláž Gyuránová**

terapie

Horses Heal: KEĎ KONE LIEČIA

Tieto vznešené tvory patria do života ľudí od nepamätí, dnes ich však vnímame viac ako spoločenské zvieratá, než pomocníkov pri práci a cez puto, ktoré pomáha regulovať a spracúvať vlastné emócie. Do nášho života dokážu priniesť aj podporu pri prekonávaní ťažkostí v sociálnej, emocionálnej, fyzickej i vzdelávacej oblasti.

A cestou za týmto putom vás ochotne prevedie Jana Janičová so svojím tímom Horses Heal oz, v dedinke Horný Bar kúsok od Dunajskej Stredy. „Prostredníctvom zážitkovej intervencie, pri ktorej sa využíva pôsobenie koňa na človeka, realizujeme rôzne aktivity s koňmi, tematicky orientované hry a úlohy,“ hovorí na úvod Jana, psychologička a zakladateľka Horses Heal. Je preukázané, že blízky kontakt so zvieratami má benefity na celkové zdravie. Deti sú v kontakte so zvieratami fyzicky aktívnejšie a prejavuje sa u nich menej problémov so správaním. Terapia v asistencii s koňmi je prospešná i pre ľudí s úzkostnými symptómami, ťažkosťami v oblasti sebaúcty a sebadôvery, podporuje odolnosť, znižuje osamelosť či pomáha po prekonaní traumatického zážitku. Prítomnosť zvieratá má upokojujúci a utišujúci efekt. Je však veľmi

dôležité povedať, že tento typ intervencie musí byť vedený odbornou zdatným človekom.

Zbliženie sa s koňom

Programy, ktoré pripravuje tím odborníkov v Horses Heal, sú zamerané na pomoc pri stimulácii rôznych oblastí formou na cieľ orientovanej intervencie, ktorá využíva zvieratá v liečbe, učení alebo i koučingu. Pri práci s koňom hrajú úlohu naše emócie a naše správanie, pričom zvieratá je katalyzátor pre naše vlastné uvedomenie. Kone nám poskytujú príležitosť na projekciu a následný transfer, čiže zrkadlenie. A ako to v praxi vyzerá? Jednoducho, buď kôň zostane s nami, alebo odchádza preč, ignoruje nás, nie je sústredený, je rozrútený, rozptýlený inými koňmi, je ospalý, hryzie, je hlučný, erdží... Svojimi reakciami nám pomáha uvedomiť si, čo prežívame, aké signály vysielame, a aké reakcie potom z okolia dostávame.

Aktivity v asistencii s koňmi sú jednou z možností na podporu sociálno-emocionálnych kompetencií v prevencii duševných, emocionálnych a behaviorálnych ťažkostí. „Intervencie so zvieratami sú doplnkovými metódami, vychádzame z toho,

že kontakt s koňmi má priaznivé účinky z fyzickej aj psychickej stránky. Učíme sa byť vnímavejší a v našich reakciách pokojnejší či miernejší. V rámci našich programov využívame rôzne aktivity na zblíženie sa koňa a človeka. S vytvoreným putom ďalej pracujeme na báze dobrovoľnosti a partnerskej spolupráce prostredníctvom reči nášho tela, očnému kontaktu, dôležitý je aj náš dych. Ak chceme, aby nám kôň dovolil vstúpiť do jeho sveta, je potrebné, aby sme vychádzali z jeho potrieb, dodržiavali zásady a pravidlá spoločenského poriadku jeho ríše,“ vysvetľuje Jana Janičová.

Veľkým benefitom je malebné prostredie Žitného ostrova, v ktorom sa Horses Heal nachádza. I keď príroda nie je úplne typickým prostredím na intervenciu duševného zdravia, poskytuje však množstvo dynamických podnetov pre senzory a inú stimuláciu.

Kontakt s prírodou i návrat k sebe

Workshopy v Horses Heal vždy zostávajú s ohľadom na skupinu z hľadiska veku, diagnóz či obmedzení s dôrazom na cieľ, ktorý chcú dosiahnuť. Napr. pri deťoch s poruchou autistického spektra (PAS) to môže byť oblasť komunikácie, socializácie a udržania pozornosti.

Skupinové stretnutia pre deti sú tematicky a zážitkovo orientované. Počas workshopov sa deti učia základné informácie o koňoch, ich správaní a starostlivosti o ne.

Realizujú rôzne aktivity, jednoduché úkony týkajúce sa starostlivosti o kone, súčasťou sú hry zacielené na spoluprácu, toleranciu, rešpekt či podporu sebadôvery a sebaúcty. „Na základe správania sa k zvieratám poukazujeme na podobnosti so správaním sa v medzilidskej oblasti. Zvieratá sú cenným zdrojom učenia a snažíme sa o bližší kontakt s prírodou i návrat k sebe. Zameriavame sa na podporu a rozvoj sociálno-emocionálnych kompetencií, na zvládanie stresu aj napätia, či identifikáciu a spracovanie emócií,“ dodáva Jana Janičová. Nepracujú však len skupinovo, ale aj individuálne, s deťmi aj s dospelými. Pri práci využívajú rôzne prírodné materiály a spájajú techniky v asistencii s koňmi a prvky arteterapie.

Viac o Jane a Horses Heal

Jana pôsobila roky v médiách a súkromnom sektore ako manažérka PR a komunikácie a kone boli jej vášňou. Odbornú inšpiráciu čerpa v USA, kde absolvovala kurzy prirodzeného horsmansipu v Medzinárodnom školiacom stredisku Montyho Robertsa v Kalifornii. Počas stáže spolupracovala na programe určenom pre vojnových veteránov a ľudí s posttraumatickou stresovou poruchou. Psychológiu vyštudovala na Slovensku, pôsobila v centre duševného zdravia a po návrate z USA sa rozhodla v roku 2006 založiť OZ Horses Heal.

Spracovala **Mgr. Mária Baláž Gyuránová**

ABY OTÁZKY NEZOSTÁVALI BEZ ODPOVEDÍ

sociálne služby

Keď po rokoch stretnete spolužiačku zo strednej školy, aké budú prvé dve otázky, ktoré v rozhovore padnú? Prvou bude pravdepodobne „Ako sa máš?“. Ak je naozaj spojená so záujmom o druhého, zväčša smeruje k tomu, ako vyzerá váš život, k vašej spokojnosti s ním, k rodinnému zázemiu a vzťahom a k tomu, čím práve alebo dlhodobo žijete. Druhou otázkou bude bezpochyby „Čo robíš?“. Tá primárne smeruje k tomu, kde pracujete a akú prácu tam vykonávate. Prípadne kde študujete, alebo čomu sa venujete. To, čo robíme počas dňa nás definuje oveľa viac, než by sme chceli alebo než by sme si pripúšťali.

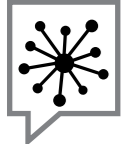
A teraz si predstavte, že na tieto otázky nemáte odpovede. Nie, že sa vám na ne ťažko odpovedá, ale že jednoducho odpovede nemáte.

To je stále častá skúsenosť ľudí so zdravotným znevýhodnením. Ak sú napríklad vaše vzťahy limitované pôvodnou

rodinou, ak je vaša spokojnosť previazaná so spätnou väzbou iných na mieru vášho prispôsobenia sa, ak žijete detské roly, ak nemáte platenú prácu, ak nemáte prístup k informáciám, ak nemáte vlastný život, nemáte ani odpovede.

Nie je to preto, že by nechceli alebo to nedokázali, hlavnými dôvodmi sú chýbajúce príležitosti a nedostatočná podpora. Cestou k tomu, aby ľudia so zdravotným znevýhodnením mali na tieto otázky stále viac odpovedí, je inklúzia. Každý z nás ju môže podporiť svojím jedinečným spôsobom a rozsahom. V role suseda, učiteľa, príbuzného, kolegu, podporujúceho pracovníka, spolužiaka, alebo vodiča autobusu.

Jedným zo spôsobov, ako inklúziu ľudí so zdravotným znevýhodnením podporuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR), je aj realizácia národného projektu „Podpora sociálneho začleňovania pre vybrané skupiny osôb so zdravotným postihnutím“, ktorý je špecificky zameraný

sociálne služby

na ľudí s poruchami autistického spektra a ľudí s mentálnym znevýhodnením.

Nástroje na podporu ich sociálneho a pracovného začleňovania sú v tomto projekte zamerané na tieto prostredia a aktérov: poskytovateľov sociálnych služieb, agentúry podporovaného zamestnávania, zamestnávateľov, rodiny a legislatívne prostredie.

Vo vzťahu k poskytovateľom sociálnych služieb je podpora zameraná na zvýšenie kvality odborných činností a zavedenie nových odborných metód práce s prijímateľmi s poruchami autistického spektra a ľudí s mentálnym znevýhodnením. Poskytovatelia budú mať príležitosť uchádzať sa o zapojenie sa do projektu a získanie finančných prostriedkov na zamestnanie odborného zamestnanca. Ten sa s podporou skúseného externého mentora bude venovať rozvoju odborných činností a metód práce s týmito prijímateľmi v rámci poskytovanej sociálnej služby s cieľom podporiť ich sociálne začleňovanie.

Odborní zamestnanci poskytovateľov sociálnych služieb majú príležitosť zúčastniť sa aj na početných odborných seminároch rozvíjajúcich ich odborné zručnosti a vedomosti v oblasti podpory sociálneho a pracovného začleňovania. V oblasti podpory pracovného začleňovania ľudí s poruchami autistického spektra a mentálnym znevýhodnením je projekt zameraný na podporu vytvorenia komplexnej siete služieb zameranej na ich pracovnú integráciu a pilotné overenie pracovnej pozície poradcu pracovnej integrácie. Toto prinesie poskytovateľom sociálnych služieb a agentúram podporovaného zamestnávania príležitosť uchádzať sa o zapojenie do projektu a získať finančné prostriedky na zamestnanie poradcu pracovnej integrácie, ktorý sa s podporou skúseného externého mentora bude venovať pracovnému začleňovaniu týchto ľudí.

Prostredia zamestnávateľov sa aktivity projektu dotknú cez činnosť poradcov pracovnej integrácie, ktorých úlohou bude sprevádzať a podporovať ľudí s poruchami autistického spektra a mentálnym znevýhodnením pri získaní a udržaní si zamestnania, pretože pripravenosť prostredia a podpora pracovných tímov je kľúčovým predpokladom obojstrannej a udržateľnej spokojnosti v práci.

Rodinní príslušníci ľudí s poruchami autistického spektra a mentálnym znevýhodnením i laická verejnosť majú

príležitosť nachádzať podporu, inšpiráciu a priestor pre zdieľanie skúseností na početných tematických informačných seminároch. Tieto semináre budú mať za cieľ nielen prinášať dôležité a praktické informácie, ale predovšetkým podporovať kompetencie rodičov a rodinných príslušníkov a vnútorné zdroje rodín ľudí s poruchami autistického spektra a mentálnym znevýhodnením.

V neposlednom rade majú aktivity projektu presah aj do tvorby legislatívneho prostredia. Pravidelné stretnutia medzirezortnej pracovnej skupiny MPSVR SR pre oblasť podpory sociálneho začleňovania vybraných skupín osôb so zdravotným postihnutím sú príležitosťou pre koordináciu a synergiu iniciatív jednotlivých rezortov a aktérov v tejto oblasti.

Sme presvedčení, že toto spoločné úsilie a spolupráca prispejú k tomu, aby otázky „Ako sa máš?“ a „Čo robíš?“ nezostávali bez odpovedí.

Budeme preto radi, ak sa do projektu zapojíte ako poskytovateľ sociálnej služby, ako agentúra podporovaného zamestnávania, ako zamestnanec v sociálnych službách, ako rodinný príslušník alebo ako odborník v role lektora či mentora.

Novinky o projekte môžete sledovať na: www.ludskezdroje.gov.sk alebo FB profile projektu:

Spracoval: **Mgr. Juraj Marendiak**
expert pre oblasť sociálnych služieb

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk, www.ludskezdroje.gov.sk, www.employment.gov.sk

MÁME SVETOVÝCH TANEČNÍKOV. V Belgicku vzbierali všetky medaily

V Belgicku už musia poznať našu štátnu hymnu naspamäť. Prečo? Je za tým obrovský úspech tanečníkov z TK Danube na Svetovom pohári WIDA 2022 v belgickom Lommeli. Odniesli si mnoho zlatých, strieborných a bronzových medailí z každej kategórie, a tak štátna hymna vyhrávala skoro non-stop. Na Svetovom pohári sa súťažilo v dvoch kategóriách. „duo“ znamená, keď spolu tancujú ľudia so zdravotným postihnutím a v kategórii „combi“ tancuje jeden zdravý tanečník a druhý so znevýhodnením.

Šéf tanečného klubu Danube Andrej Mičunek neskrýval dojatie z toho, ako sa jeho zverencom darilo a je na nich nesmierne pyšný. „Znamená to nielen pre nás, ale aj pre Slovensko obrovskú poctu a potvrdenie, že sme niekto vo svete v oblasti tancovania. Ja sa veľmi teším najmä z toho, že moji kolegovia – profesionáli z iných krajín, keď ich prvýkrát videli na tomto Svetovom pohári v tejto neuveriteľnej kombinovanej kvalite, zostali v nemom úžase a počuli by ste padnúť špendlík na zem.“ Diváci podľa Mičuneka nemohli uveriť, že tanečníci s mentálnym postihnutím by mohli zvládnuť takú náročnú choreografiu ako predviedli. „Videli, že majú náročný repertoár zdravého tanečníka, ktorý s tým zdravým tanečným partnerom nádherne naplňujú a prinášajú nielen športovú, ale aj umeleckú hodnotu. Musím povedať, že asi prvýkrát v živote od roku 2000 keď som začal pracovať s ľuďmi, ktorí sú mentálne iní, ako im ja hovorím, bol som veľmi dojatý a hrdý. Na všetkých,“ vysvetľuje s nadšením Mičunek.

Radost z ocenenia neskrývali ani samotní tanečníci. „Pre mňa to znamená veľa, že sme to dotiahli na Svetový pohár v Belgicku. A je to aj pre mňa odmena za to, čo všetko sme dokázali,“ hovorí Šimon Barančok, ktorý súťažil v kategórii combi so svojou partnerkou s mentálnym postihnutím. Zároveň vysvetľuje, čo ho na tanci najviac baví: „Pre mňa to je ako hobby, ale aj ako šport. Tanec s ľuďmi s mentálnym postihnutím ma naplňuje, lebo celú tú pozitívnu energiu, ktorú majú, vám odovzdajú a vy potom máte viac energie aj celkovo do života. Pred tancom pekne pozdravia, usmejú sa na vás, počas tancu sa na vás pozerajú, aj keď nemusia. Povedia vám zábavné veci,“ Šimon si pochvaľuje spoluprácu s „mentolkami“ ako ich familiárne nazýva a dodáva, že aj pre nich je ocenenie veľmi dôležité. „Veľa práce sme do toho dali a na tých súťažiach sa snažia spraviť to, čo najlepšie a často aj lepšie ako na tréningoch. Je dobré to oceniť. Rovnako ich povzbudzuje aj to, že vidia aj iné „mentolky“ ako tancujú a môžu sa s nimi stretnúť.“ Zo Šimona pritom vyžaruje radosť z toho, že si môže užívať svoj koníček aj spoločnosť, v ktorej sa nachádza.

Aj Veroniku Jarotovú, tanečnicu s mentálnym postihnutím, potešili výsledky Svetového pohára. „Bol to pre mňa úžasný pocit – keď niekto vyhrá prvé alebo druhé miesto. Je tam spojená dobrá nálada a láska k tancu. Tanec pre mňa znamená pohyblivosť a energiu, ktorú dostávam. Najviac ma baví latinsko-americké tance. Najradšej mám rumbu, viem sa pri nej uvoľniť.“ Veronika tancuje v oboch kategóriách – duo aj combi – a s úsmevom na tvári hovorí o svojich tanečných partneroch. „Pre mňa je najťažšie, keď máme zložitejšie zostavy, tak ako to máme teraz s jedným aj druhým partnerom. A to najľahšie sú kroky a ruky, ako s nimi pracujeme. S mojím jedným partnerom sa tancuje úžasne, trochu sa hanbí, ale sa aj snaží a miluje tanec. A ten druhý je tiež úžasný, má odvahu so mnou tancovať a energiu. Je perfektné, že mám dvoch tanečných partnerov.“ Na Svetovom pohári nechýbal ani Marek Bednár, ktorý tancuje rovnako ako Veronika v oboch kategóriách. „Pre mňa znamená spoločenský tanec držanie tela a hore hlavu a v latine robíme s rukami. Ocenenia ma potešili. Prvé, druhé a dve tretie miesta som vyhral v Belgicku. Môžem chodiť tancovať s mojimi partnerkami Veronikou a Emkou a počúvam aj pána vedúceho Andreja Mičuneka.“ Marek chodí na tréningy dvakrát do týždňa a už sa nevie dočkať ďalších podujatí.

Tanečnica Dorota Sládeková vníma účasť na súťažiach ako vždy novú obohacujúcu skúsenosť. „Poteší ma, že aj s nimi môžem niečo dosiahnuť a môžeme ukázať spoločne, čo sme sa naučili. Že sme vlastne rovnocenní.“ Dorota priznáva, že tancovanie s ľuďmi s mentálnym postihnutím ju veľmi zmenilo a ovplyvnilo aj názory, ktoré dovtedy mala. „Pred štyrmi rokmi som s nimi začala tancovať. Vždy som si myslela, že sú to ľudia, ktorí nič nedokážu a smiala som sa na nich aj ja osobne. A teraz chcem ja s pomocou druhých ukázať ostatným, že sú úplne takí istí ako my a veľakrát sú lepší ako my zdraví. Dávajú mi dobrú energiu a myšlienku do života, že sa dá aj k ľuďom správať pekne a nielen, že keď niekto niečo nedokáže, tak je hlúpy. Lebo prvé čo urobia, keď prídu, tak sa navzájom pochvália ako sú pekne oblečení, že sa majú radi a takisto sa správajú aj k nám zdravým. Mňa to veľmi dobre ovplyvnilo.“

O vzájomnom obohacovaní sa hovorí aj šéf tanečného klubu Danube Andrej Mičunek. On učí ľudí so zdravotným znevýhodnením svetovo tancovať a oni učia jeho, čo je v živote skutočne dôležité. „Ja nie som vo všeobecnosti veľmi jemný a útlacitný človek. Nie sú pre mňa typické prejavy jemnosti, a keď to necítim, tak ich nerobím v obyčajnom živote. A oni ma naopak prebúdajú každým dňom, keď sem prichádzajú,

kultúra

kultúra

lebo oni ma aj objímu, aj ma chytia za plece a pozrú sa mi do očí – väčšinou, keď sedím, lebo ja som veľmi vysoký. Je to úžasná práca. Ak ich niekto rád označuje ako nepoužiteľný element spoločnosti, aj keď sa to nepatrí, ale môže si to niekto myslieť alebo tak konať, tak ja sa pri nich hanbím a mám pocit, že práve my sme mentálne postihnutí v tej komunikačnej a sociálnej rovine – v prejavení pochvaly a citu. Málokedy si povieme, že sa radi vidíme, že nám to pasuje, že či si môžem k niekomu sadnúť a spolu s ním sa najesť. Ako deti sme to robili, len na to potom akosi zabudneme, ako keby sa to nepatrilo. A denno-denne ma oni zobúdzajú, že to ešte existuje. V tejto sociálnej rovine nás schovávajú do „vačku.“

VÝSTAVA ZOBRAZENIA

Justiho sieň, Primaciálny palác, Staré Mesto, Bratislava, 13. 10. – 30. 10. 2022

Pri príležitosti 40. výročia vzniku Centra sociálnych služieb prof. Karola Matulaya sme ako jednu zo sprievodných akcií pripravili výstavu pod názvom zOBRAZenia. Miestom vystavených diel je Justiho sieň v Primaciálnom paláci v centre mesta.

Na margo vystavených obrazov Ľuboslav Moza, kurátor a spoluorganizátor výstavy z OZ Artem uviedol: „Obdivujem, čo v umení dokáže človek. Čo vie namaľovať tvorca. Umelci tejto výstavy sú z rôznych vekových kategórií a zároveň majú iný vnútorný svet, ktorý tľmočia osobito a s veľkou dávkou emócie. Maľujú spontánne, zdanlivo s malým záujmom o výsledok, ale tá vnútorná sila, ktorá z každého obrazu žiari, je očarujúca. Hovorí za všetko. Toto umenie, jeho originálny prejav, nazvali odborníci v prvej polovici 20. storočia art brut. A prvé výstavy, prvé galérie vznikali vo Švajčiarsku. Art brutové obrazy v renomovaných galériách na celom svete sa predávajú za milióny. A ich cena rastie. Na výstave sa stretnete s jednou kolekciou. Viem, že vás zaujme.“

Ja ešte doplním, že kolekcia uvedených diel predstavuje širší výber z tvorby klientov Centra sociálnych služieb prof. Karola Matulaya za ostatné, dlhšie obdobie. Pridaná hodnota každého obrazu nespočíva len vo výslednej kresbe, či maľbe, ale zahŕňame v nej aj na proces tvorby a dbáme na vytvorenie bezpečného prostredia, v ktorom je radosť tvoriť. Náš prístup a celková naša interakcia s klientmi

Naším úžasným svetovým tanečníkom gratulujeme a držíme palce pri ďalších súťažiach.

Vyššie 20-ročný príbeh TK Danube je svedectvom, že ľudia s mentálnym postihnutím dokážu toho veľa, len potrebujú podporu, ohľaduplnosť k ich potrebám a dôveru. (Ak by ste chceli podporiť tanečníkov aj vy, môžete si napríklad objednať ich vystúpenie na vaše podujatie, kúpiť im letenky na ďalšie súťaže alebo sa stať dobrovoľníkom a pomôcť s tým, čo potrebujú.)

Na Svetovom pohári v Belgicku nás reprezentovali tanečníci s mentálnym postihnutím Marek Bednár, Zuzana Csonotosová, Veronika Jarotová, Ivan Klen, Martin Mišo, Martin Popelka, Lucia Ťažarová.

Spracovala: **Mgr. Zuzana Majerčíková**

spočíva, okrem iného, aj v kreatívnej práci a komunikácii s nimi. Klienta berieme ako partnera, s ktorým komunikujeme na primeranej úrovni. Aj pri maľovaní. Rovnako sa snažíme aj o povzbudenie klientov k spontánnejšiemu prejavu, k podpore rozvoja ich fantázie a posilňovania ich sebahodnoty.

Vystavené diela predstavujú prehľad prác ateliéru CSSpKM, teda dospelých ľudí a detí s mentálnym postihnutím a poruchami autistického spektra, ktoré vznikali na hodinách arteterapie. Rozmery miestnosti však neurčovali, ani neobmedzili veľkosť diel. Ak predať, tak snáď iba, čo sa ich šírky a dĺžky týka. Nie však ich hĺbky. Tá je bezhraničná. Našich klientov – umelcov sprevádzame na ich ceste za umením. Majú ho často pred sebou (ak tvoria podľa predlohy a interpretujú vo svojom rukopise), okolo seba (na obrazoch visiacych na stenách vôkol), no majú ho najmä v sebe. Ako ho v nich objaviť, nájsť, rozpoznať, to je aj naša práca. Niektorí z nich tvoria intuitívne, maľujú, pretože majú potrebu tvoriť a prejaviť sa, iných treba povzbudiť a motivovať. Všetci vnímajú svet po svojom, s naším prispáním ho často vedú aj lepšie zOBRAZIť.

Mgr. Michal Kralovič

FESTIVAL ZO SRDCA

Bratislava, Staré Mesto, Hviezdoslavovo námestie, 16. 09. – 18. 09. 2022

Kultúra sa opäť vrátila v plnej sile do divadelných aj koncertných sál, galérií, kin, do inštitúcií a aj do ulíc. V septembri sa konal v poradí už druhý ročník festivalu s názvom ZO SRDCA, ktorý zaštiťovalo bratislavské Staré Mesto a verejnosti predstavil talentovaných ľudí so zdravotným znevýhodnením.

„Keď spolu znamená viac“

To, ako je dôležité byť spolu, sme zažili na vlastnej koži všetci, keď sme boli ešte donedávna separovaní pre pandemické opatrenia. Pre ľudí s hendikepom je podobná izolácia až príliš častou realitou a pocit osamelosti a vylúčenia poznajú dôvernejšie ako väčšina iných ľudí.

Zámerom podujatia ZO SRDCA je snaha o pozitívne vnímanie ľudí s hendikepom, prezentácia ich talentov, búranie bariér, a tiež zameranie sa na pozitívne vnímanie inakosti so zreteľom na inklúziu. Vstup na festival ZO SRDCA bol voľný, program bol rozdelený na tri dni. Miesto konania bolo v altánku na Hviezdoslavovom námestí, v srdci Starého Mesta. Moderoval ho známy stand-up komik a rapper Bekim. Sám zažil na vlastnej koži nehodu, po ktorej zostal pripútaný na invalidný vozík, no napriek tomu sa svojím postojom a odhodlaním snaží ukázať, že sa dá žiť plnohodnotný, kreatívny život. Akciu moderoval veľmi kultivovane, vtipne, malo to „flow“ a „good vibes“. Medzi vystupujúcimi boli umelci so zrakovým, sluchovým, duševným, telesným, ale i sociálnym znevýhodnením. Prezentovali sa divadlá – Hopi Hop z Košíc a Dúhadlo z Bratislavy, hudobníci – rapper Heňo Wilnrotter (v roku 2010 finalista súťaže Česko-Slovensko má talent), majstri Slovenska v tancoch na vozíku a integrované páry z tanečného klubu Danube, či LIFE – amatérska tanečná skupina zo Spojenej školy Dolinského, spevák Ricco Šarközi, Chalani z chatrče, Martin Madej zo skupiny Fragile, hudobník Nikolaj Nikitin s jazzovou kapelou, či detská hip-hopová formácia Wave. Deti v publiku bavil aj klaun a žonglér Slížo, svojho času taktiež pracujúci v sociálnych službách.

Nepodarilo sa mi, žiaľ, vidieť celý program festivalu, ktorý bol vskutku pestrý a rôznorodý, preto vyberám postrehy iba z niekoľkých vystúpení.

Ja som z uvedeného programu videl vystúpenie divadla Dúhadlo, ktoré sa prezentovalo etudou s názvom Čudo. Námet predstavenia korešpondoval s ideou celého festivalu, teda ideou prijatia a inklúzie. Divadlu prospelo jesenné sú-

stredenie v Modre a prinieslo ovocie v podobe predstavenia s minimálnymi rekvizitovými nárokmi, zato s jasným odkazom. Samotní herci veľmi intenzívne prežívali, že sa konečne po dlhom čase a niekoľkonásobnom odklade premiéry ich väčšieho naplánovaného predstavenia, mohli postaviť na dosky, ktoré znamenajú svet. Divadlo Dúhadlo funguje od roku 2006 a pôvodne detský divadelný súbor vznikol v roku 2006 na podnet Damiána Vizára, vtedajšieho šéfredaktora časopisu *Slniečnica* (časopis Spoločnosti Downovho syndrómu na Slovensku), ktorý inicioval vznik tvorivého divadelného priestoru pre deti s mentálnym znevýhodnením. Dlhé roky vedú súbor dramaterapeuti Erik Forgáč a Lucia Kralovičová. Dnes sú herci divadla dospelí a stoja pred novými výzvami v osobnom aj v tvorivom živote v divadelnom kolektíve. Verím, že Čudo sa bude hrať a bude rezonovať a klásť otázky aj na iných scénach. Umenie tanca a integrácie už dlhodobo prezentuje Tanečný klub Danube, ktorý sa venuje ľuďom (aj s hendikepom) už takmer 30 rokov na vysokej úrovni, preto bola ich účasť na festivale oprávnená a očakávaná.

Oproti tomu, tanečné zoskupenie LEN TAK, začínalo iba nedávno. Ako mi prezradila kolegyňa Betka, ktorá za novým súborom stojí, ich motívom je: „Pohyb, tanec, láska k hudbe, bezprostrednosť, spoločné stretnutia, prežívanie radosti, učenie sa novým zručnostiam, ľudská blízkosť, možnosť vyjadriť sa iným spôsobom.“ Doplnila ešte: „Počas stretnutí sa klienti učia všetko, čo aj profesionálni tanečníci: počúvať rytmus hudby, vnímať seba, ale aj druhých, rešpektovať tanečný priestor, zlepšovať kondíciu, udržať balans, nové tanečné prvky, ako aj celé choreografie. Popritom všetkom naším cieľom zostáva prežívanie radosti.“ Skupinu LEN TAK, ktorej

kultúra

kultúra

názov vymysleli klienti sami, tvorí 10 tanečníkov. LEN TAK znamená, že menej je viac, že ide hlavne o pohodu, ale tiež vyjadruje fakt, že to nie je len tak nacvičiť tanec. Vystúpenie na festivale ZO SRDCA bolo pre nich výzvou. Ako prezradili: „Tanec bol vytvorený pre 3 tanečné páry, klientov schopných vystupovať samostatne, prípadne s malou pomocou vo forme šepkára. Výzvu sme, myslím, zvládli. Dojatie a radosť, ktoré klienti prežívali po vystúpení, boli toho dôkazom“. Záver festivalu patrilo hudobnému ansámblu TAP-TAP z Prahy, ktorý tvoria klienti a študenti Jedličkovho ústavu. Kapela má za sebou veľa odohratého aj precestovaného. Videl som ich pred mnohými rokmi na festivale Mezi ploty v Brne a odvtedy ušli kus cesty. Ponúkli živé hudobné vystúpenie, skladby v rôznorodých hudobných žánroch a aranžmánoch

sprevádzané rétorickým majstrovstvom Ladislavom Angelovičom, pod taktovkou kapelníka Šimona Ornesta.

Zo srdca želim festivalu s týmto srdečným názvom, aby vysoko nastavenú latku udržal a v budúcnosti opäť poskytol priestor pre umenie ľudí s hendikepom. Zaslúžia si to, potrebujú to. My všetci to potrebujeme.

Mgr. Michal Kralovič

VÝTVARNÝ SALÓN ZPMP 2022

Prvý ročník súťažnej prehliadky výtvarných prác ZPMP sa konal v roku 1995. Myšlienka usporiadať výstavu výtvarných prác ľudí s mentálnym postihnutím vplynula z poznania, aké dôležité miesto má výtvarné umenie v živote človeka a zvlášť pre toho, kto sa dokáže pomocou výtvarných prostriedkov vyjadriť lepšie než slovami. Pri jej zrode stáli osobnosti, ako napr. **akad. maliarka Katarína Kuzmová, Adriana Pekárová, PhDr. Viera Záhorcová** a počas nasledujúcich rokov v rámci činnosti poroty spolupracovalo množstvo renomovaných akademických maliarov, sochárov, rôznych výtvarníkov, či pedagógov z oblasti výtvarného umenia. Vzniku samotného Výtvavného salóna predchádzal v roku 1995 cyklus vzdelávacích kurzov pod názvom Výtvavný ateliér.

Počas uplynulých rokov vznikli tisíce výtvarných prác, ktorých autormi boli deti i dospelí ľudia s mentálnym postihnutím. Zapojili sa stovky zariadení sociálnych služieb, špeciálnych škôl, ale aj množstvo jednotlivcov. Za vystavenými dielami je množstvo práce nielen umelcov, ale aj učiteľov, špeciálnych pedagógov, vychovávateľov, terapeutov a rodičov.

Výtvavný salón sa za roky svojej existencie stal významnou prehliadkou výtvarných schopností a kreativity ľudí s mentálnym postihnutím na celom Slovensku. Cieľom výstavy je **oboznámiť širokú verejnosť s ich výtvarným nadaním, spôsobom, akým stvárnajú svoj svet.** Spontánne a s rados-

ťou pracujú s farbami, hlinou, textilom i drevom, ale aj s počítačom či fotoaparátom.

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike, r., s. p. a ATHÉNA, o. z., Hnúšťa pripravili 26. ročník výstavy výtvarných prác ľudí s mentálnym postihnutím, slávnostná vernisáž sa konala 14. októbra o 14.00 hod. v Knižnici prof. Štefana Pasiara v Hnúšti. Do Výtvavného salóna ZPMP 2022 sa zapojilo takmer 70 účastníkov – domovov sociálnych služieb, špeciálnych materských, základných a praktických škôl, miestnych združení a jednotlivcov z celého Slovenska. Hlavná téma výstavy: **Sen o mieri.**

O výstavnej kolekcii rozhodovala odborná porota v zložení: **Mgr. Anna Černáková PhD.**, výtvarníčka a riaditeľka ZUŠ, **Mgr. Miroslav Bračo**, učiteľ ZUŠ, výtvarník, **Mgr. art. Ivana Sláviková ArtD.**, vedúca katedry sochárstva na fakulte výtvarných umení Akadémie umení v Banskej Bystrici. Výtvavný salón je jednou z príležitostí, ktorá pomáha rúcať bariéry a hľadať porozumenie medzi ľuďmi s postihnutím a širokou verejnosťou. K výstave bol vydaný plagát, leták a skladačka, ktoré navrhla grafická dizajnérka **Zuzana Chmelová**. A kto tento rok vyhral? Dočítate sa na obálke časopisu. Srdečne gratulujeme oceneným a ďakujeme organizátorom za prípravu výstavy a vernisáže. Tak, o rok dovidenia...

Spracovala: **PhDr. Iveta Mišová**

35

Dobré srdce 2022

Slávnostný gala večer odovzdávania cien Národnej ceny starostlivosti – DOBRÉ SRDCE 2022 sa konalo 12. septembra v Bratislave. Organizátorom podujatia bola Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR. Do poroty zasadli štátna tajomníčka MPSVR SR Soňa Gaborčáková (za kategóriu manažér v sociálnych službách), štátna tajomníčka MZ SR Lenka Dunajová Družkovská (za kategóriu sestra v sociálnych službách), komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím Zuzana Stavrovská (za kategóriu odborný pracovník), Michaela Bagalová z Bratislavského dobrovoľníckeho centra (za kategóriu dobrovoľník), predsedníčka Komory opatrovateliek Dana Grafiková (za kategóriu opatrovatelka), predsedníčka Anna Ghannamová za kategóriu výnimočný prínos a Božena Bušová, ktorá vyberala najlepších poskytovateľov sociálnych služieb.

V kategórii odborný pracovník v sociálnych službách bola medzi tri nominované dámy porotou vybratá aj podpredsedníčka ZPMP v SR Mgr. Ľubica Vyberalová. Srdečne jej gratulujeme!

Spoznajme ľudí, ktorí menia Slovensko k lepšiemu

Nadácia Pontis v spolupráci s medzinárodnou organizáciou Ashoka po druhý raz zmapovala ľudí, ktorí menia našu krajinu k lepšiemu, identifikovala **461 inšpiratívnych osobností a premietla ich do Mapy sociálnych inovátorov.** Nachádzajú sa

na nej začínajúci aj etablovaní inovátori, ich podporovatelia z biznisu i verejnej správy. Všetkých spája vôľa prispievať k pozitívnym zmenám v našej spoločnosti. Mapu sociálnych inovátorov zverejnili na slávnostnom večere 27. septembra 2022 v Bratislave. Záštitu nad podujatím prevzala prezidentka SR Zuzana Čaputová, ktorá a aj osobne zúčastnila, a premiér Eduard Heger. Sociálni inovátori prinášajú efektívnejšie, udržateľnejšie a spravodlivejšie riešenie problémov vo vzdelávaní, zdravotníctve, sociálnej pomoci či generačnej chudobe. Sú to výnimoční ľudia, ktorí menia svoje okolie a našu krajinu k lepšiemu.

„Mapa sociálnych inovátorov je dôkazom, že stále existuje veľa ľudí, ktorým naša krajina nie je ľahostajná,“ povedala Martina Kolesárová, výkonná riaditeľka Nadácie Pontis. Sú to zakladatelia aj zamestnanci neziskových organizácií, verejnej správy, samosprávy, vyšší úradníci, ľudia z biznisu, ministerstiev, hudobníci, novinári, architekti, ľudia pôsobiaci v kultúre, učiteľia, IT odborníci, či akademici. Každý zo svojej pozície hľadá riešenie niektorého z naliehavých spoločenských problémov, a prispieva tým ku zvýšeniu kvality života na Slovensku.

Je nám veľkým potešením a ctou, že na mape sociálnych inovátorov nájdete členov nášho združenia, spolupracovníkov a partnerov. Sú na nej napr. **Iveta Mišová, Ľubica Vyberalová, Marián Horanič, Anita Nagyová, Braňo Mamojka, Andrej Mičunek, Viera Záhorcová, Soňa Holúbková, Slavomír Krupa, Mária Machajdíkova, Maroš Matiaško, Lucia Cangárová, Miroslav Cangár, Tibor Kobil, Táňa Winterová, Jana Čajagiová** a ďalší... Gratulujeme a tešíme sa na nové myšlienky, výzvy a spoluprácu.

správy z centrály

Zasadnutie medzirezortnej pracovnej skupiny

Prvé zasadnutie medzirezortnej pracovnej skupiny k NP, **Podpora sociálneho začleňovania pre vybrané skupiny osôb so zdravotným postihnutím** sa konalo na pôde MPSVR SR 21. septembra 2022. Jej primárnou úlohou je navrhovať, predkladať, vytvárať a implementovať systémovú podporu v oblasti sociálneho začleňovania osôb so zdravotným postihnutím (osobitne osôb s mentálnym postihnutím osôb s poruchou autistického spektra) s osobitným zameraním na skvalitňovanie poskytovania sociálnych služieb, činností vo vzdelávacom procese a na pracovnú integráciu týchto osôb. Výsledkom činnosti pracovnej skupiny bude vypracovanie strategického dokumentu Podpora sociálneho začleňovania osôb s mentálnym postihnutím a poruchami autistického spektra.

Témou prvého stretnutia bolo vzájomné informovanie o pripravovaných reformách, opatreniach, legislatívnych návrhoch, projektoch a aktivitách v gescii jednotlivých rezortov, inštitúcií a organizácií, ktoré sa týkajú skupiny osôb so zdravotným postihnutím s dôrazom na sociálne začleňovanie cieľovej skupiny osôb s mentálnym postihnutím a osôb s poruchou autistického spektra a o aktuálnom štádiu rozpracovanosti týchto iniciatív.

Rodičovský príspevok

Zákon o rodičovskom príspevku (z. č. 571/2009 Z. z.) ustanovuje valorizáciu súm rodičovského príspevku vždy k 1. januáru kalendárneho roka. Novú výšku rodičovského príspevku na rok 2023 podľa zákona ministerstvo vypočítalo tak, že príspevok (aký stanovuje zákon o rodičovskom príspevku) vynásobí koeficientom, ktorým sa k 1. júlu 2022 upravili sumy životného minima. Výsledné sumy sa zaokrúhli na najbližších desať eurocentov.

správy z centrály

Sumu rodičovského príspevku v budúcom roku ministerstvo upraví zo sumy 280 € na 301 €. A sumu rodičovského príspevku v prípade, že oprávnená osoba na dieťa poberá okrem rodičovského príspevku aj materské, zo sumy 383,80 eura na 412,60 eura mesačne.

<https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/rodiny-detmi-od-januara-dostanu-od-statu-dalsie-financne-prilepsenie.html>

Ocenenie FéliX

FéliX je biznisová cena, ktorú vyhlasuje INDEX a Slovenská sporiteľňa v spolupráci s odbornými partnermi. Cenu FéliX môžu získať inšpiratívne aktivity, ktoré prispievajú k prosperite, modernosti a spoločenskej zodpovednosti našej krajiny. Transparentne a s nezávislou porotou tvorenou rešpektovanými osobnosťami. V hlavnej kategórii sú oceňované úspešné a vzorové firmy a ich príspevok k rozvoju modernosti, prosperity a potenciálu Slovenska. Okrem tejto kategórie sa vyhlasuje ocenenie Rodinná firma roka, čo úspešne a inšpiratívne vedie svoj biznis už niekoľko generácií, a tiež ocenenie Verejné dobro za originálne regionálne aktivity malých a stredných firiem, ktoré reagujú na lokálne problémy a zveľaďujú život miestnej komunity.

INDEX a Slovenská sporiteľňa vo štvrtok 20. októbra 2022 v Starej tržnici v Bratislave vyhlásili víťazov druhého ročníka biznisovej ceny FéliX. Ako minuloročný víťaz ocenenia za Verejné dobro za projekt BIVIO sme boli prizvaní na slávnostné vyhlásenie výsledkov. Cenu za Verejné dobro 2022 získal sociálny podnik Labore, n. o.

Srdečne gratulujeme!

Zasadnutie Rady vlády pre osoby so zdravotným postihnutím

18. októbra sa konalo zasadnutie RVOZP, na ktorom členovia Rady prerokovali dôležité témy, medzi nimi napr. Návrh na zavedenie evidencie osôb so špecifickými potrebami pre prípady rizikových situácií, núdzových situácií humanitárnych situácií a živelných pohrôm, podnety vo veci transformácie systému poradenstva a prevencie, nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní. Zaznela informácia o prijatí zákona o inšpekcii v sociálnych veciach, aktuálne informácie o príprave legislatívnych zmien v sociálnych službách a kompenzáciách, informácia k Národnému programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím. Podrobnejšie informácie sú na: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/rada-vlady-sr-pre-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/>

Komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím JUDr. Zuzana Stavrovská predstavila výsledky činnosti zo Správy o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím za rok 2021. Celú správu si môžete prečítať na: https://www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk/Komisarka/media/Spravy-o-cinnosti/2021/SPRAVA_2021_vr_public_view.pdf

Zákon o profesionálnych náhradných rodičoch

Povinnosti, odmeňovanie, predpoklady na výkon práce, špecifiká pracovného pomeru, ale aj ostatné náležitosti pracovnoprávných vzťahov profesionálnych náhradných rodičov vyrieši schválený zákon z dielne Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Právna norma upravuje právne vzťahy pri vykonávaní práce profesionálneho náhradného rodiča. Napríklad aktuálne riešenie postavenia profesionálnych náhradných rodičov použitím Zákonníka práce ako domáckych zamestnancov sa podľa rezortu neosvedčuje. Zákon preto spresňuje, aby sa všeobecne na profesionálnych náhradných rodičov vzťahoval Zákonník práce, ale s osobitnou právnou úpravou určitých otázok pracovnoprávných vzta-

hov v navrhovanom zákone o profesionálnych náhradných rodičoch.

Zmenu zákon prinesie aj v oblasti kontroly bezúhonnosti. Centrá pre deti a rodiny, ktoré sú zamestnávateľom profesionálnych náhradných rodičov, získajú oprávnenie na vyžiadanie odpisu z registra trestov nielen záujemcov o prácu profesionálneho náhradného rodiča, ale aj jeho manžela/manželky či ďalších plnoletých osôb žijúcich s týmto záujemcom o prácu. Centrá majú mať prostriedky aj možnosť napríklad uhradiť zvýšené výdavky na dieťa v profesionálnej náhradnej rodine, ak trávi dovolenku s profesionálnym náhradným rodičom alebo zvýšené výdavky spojené s prepravou súvisiacou so starostlivosťou o dieťa.

Nový zákon o inšpekcii v sociálnych veciach

NR SR schválila nový zákon o inšpekcii v sociálnych veciach, ktorého cieľom je zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb a zároveň zabezpečiť vyvodzovanie zodpovednosti za porušovanie povinností v tejto oblasti.

Rezort práce vytvára funkčný systém kontroly nad plnením zákonom určených povinností aj voči tým subjektom, ktoré inak nie sú podriadené rezortu práce. Ide o inštitúcie, ktoré poskytujú sociálne služby, vykonávajú opatrenia sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, či pôsobia na úseku kompenzácií sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia.

Inšpekciu v sociálnych veciach bude vykonávať ministerstvo, a to prostredníctvom novovytvoreného špecializovaného útvaru inšpekcie v sociálnych veciach. Pracovať bude na základe neustrannosti, objektivity, samostatnosti, transparentnosti a nezávislosti s cieľom zefektívnenia výkonu dozoru a skvalitnenia poskytovanej pomoci. Posilnené personálne kapacity zase zintenzívnia frekvenciu a prinesú systematickosť pri vykonávaní kontrol. Novovytvorený útvar inšpekcie by mal mať postupne do roku 2024 celkovo 180 zamestnancov, ktorí budú pôsobiť vo všetkých regiónoch.

Spracovali: **PhDr. Iveta Mišová,**
Mgr. Ľubica Vyberalová